

Latvijas Universitāte
Ekonomikas un vadības fakultāte
Grāmatvedības institūts

Līzings kā saimnieciskās darbības finansēšanas veids

DIPLOMDARBS

Autors: Jeļena Flankova
Stud. apl. EkGr020355
Darba vadītājs: Asoc.prof. Laimdota Kaire

Rīga 2007

Saturs

Ievads.....	3
1. Līzinga būtība.....	5
1.1. Līzinga rašanās.....	5
1.2. Līzinga darījuma pamatsastāvdaļas.....	8
1.3. Līzinga darījumu veidi un formas.....	12
1.3.1. Finanšu līzings.....	13
1.3.2. Operatīvais līzings.....	14
1.3.3. Citi līzinga veidi.....	16
1.4. Līzinga pakalpojumi, atšķirības no kredīta.....	20
2. Latvijas līzinga attīstība.....	23
2.1. Latvijas līzinga tirgus situācija.....	23
2.2. Latvijas līzinga kompānijas.....	31
3. Līzinga darījumu noslēgšanas kārtība un tā aprēķins.....	37
3.1. Nepieciešami dokumenti līzinga darījumu noslēgšanai.....	37
3.2. Līzinga līguma nosacījumi.....	40
3.3. Līzinga aprēķins un to ietekmējošie faktori.....	44
3.4. Līzinga aprēķins.....	49
Secinājumi un priekšlikumi.....	57
Izmantotas literatūras saraksts.....	61

Ievads

Kopš neatkarības atgūšanas Latvijā nepārtraukti tika veiktas dziļas pārmaiņas ekonomikā: notiek pāreja no plāna uz tirgus ekonomiku, Latvija pievienojās Eiropas Savienībai. Šāda ekonomiskā attīstība, kā arī zinātniski tehniskā progresa paātrināšana pasaulē kopumā, saīsināja esošo iekārtu ekspluatācijas laiku un rada nepieciešamību pēc jaunām augsti ražīgām iekārtām, t.i. materiālo-tehniskās bāzes ātrakās nomaiņas.

Uzņēmumi ne vienmēr var atļauties bieži mainīt iekārtas, mašīnas utt. augstas cenas dēļ. Nav lietderīgi iegādāties jaunu aprīkojumu, ja tas būs vajadzīgs tikai kādu īsu laiku. Šādos gadījumos ir sekojoša izeja - nepieciešamo iekārtu nomāt uz laiku, t.i. paņemt līzīngā, maksājot nomas maksu un termiņa beigās izvēlēties: izpirkt to vai atgriezt.

Līzīnga attīstība Latvijā ir viena no svarīgākajām tendencēm valsts ekonomikas attīstībā pēdējos gados. Sakarā ar Latvijas iestāju Eiropas Savienība (ES) ir gaidāmas pozitīvas pārmaiņas Latvijas līzīnga tirgū, kas ir saistītas ar iedzīvotāju labklājības palielināšanas, investīciju piesaisti un ražošanas uzņēmumu attīstību.

Līzīngs ir uzskatāms par relatīvi jaunu, taču visai populāru kreditēšanas formu Latvijā. Tas dod iespēju finanšu institūcijām un bankām viegli restrukturizēt savu darbību, nodrošinot investīcijas projektu kreditēšanu ar vēl lielākām garantijām, jo līzīngā nodotais īpašums parasti ir augsti likvīds un galvenais tas paliek līzīnga devēja īpašumā līdz finanšu līzīnga termiņa notecējumam.

Finansējot investīcijas un saglabājot uzņēmumam finanšu likviditāti, līzīngs rada iespējas ātrāk nomainīt novecojošo tehniku un atjaunot ražošanu.

Līzīngu plaši izmanto ne tikai uzņēmumi, lai paātrinātu iekārtu nomaiņu, bet arī privātpersonas, lai finansētu tādu preču pirkumu, ko viņi nevar atļauties nopirkt uzreiz. Iespēja iegādāties vēlamās preces uzreiz, nevis atlikt pirkumu uz nenoteiktu laiku, krājot nepieciešamu naudas summu, padara līzīngu tik pievilcīgu pircēju lokā.

Latvijā sakarā ar tirgus attīstības veidošanos līzīngs ir kļuvis par ļoti populāru preču apmaksas veidu. Tas ir saistīts gan ar zināmiem pircēju rīcības psiholoģiskiem faktoriem, gan

arī ar iedzīvotāju ienākumu līmeni. Tāpēc firmas un privātpersonas arvien biežāk meklē palīdzību iestādēs, kuras sniedz līzinga pakalpojumus.

No ekonomiskā viedokļa līzings jāsaprot kā finanšu līdzekļu atgriezeniskais ieguldījums pamatfondos. Iznomājot pamatfondu elementus uz noteiktu periodu, īpašnieks noteiktajā laikā atgūst tos atpakaļ, saņemot arī atlīdzību komisijas maksājumu veidā. Šādi tiek realizēti atgriezeniskuma, ātruma un maksāšanas principi.

Latvijā arvien vairāk finanšu kompānijas piedāvā līzinga iespējas. Patlaban lielāko daļu – 80% no Latvijas līzinga un faktoringa tirgus aizņem sešas kompānijas, kas apvienojušās Latvijas līzinga devēju asociācijā (LLDA) – „*Hanza Līzings*”, „*Unilīzings*”, „*Nordea Finance Latvia*”, kā arī „*Hipolīzings*”, „*HVB Leasing*” un „*DnB NORD līzings*” [7]. Tā tika dibināta 1994. gadā ar mērķi popularizēt līzinga pakalpojumu. Asociācijas dalībnieku skaits ir vairkārt mainījies, esošajā sastāvā tā eksistē kopš 2005. gada [5]. Par LLDA darbības prioritāti ir izvirzīta ar līzinga un faktoringa pakalpojumiem saistīto likumu, juridisko un nodokļu jautājumu sakārtošana.

Latvijas līzinga tirgū vēl darbojas gan banku izveidotie meitas uzņēmumi, gan līzinga kompānijas, kas specializējas kādā konkrētā jomā, tostarp patēriņa līzingā, auto līzingā u.c. Tostarp var minēt „*Lateko Līzings*”, „*Pareks Līzings*”, „*GE Money*”, „*Inserviss Group*” un citi.

Diplomdarba **mērķis** ir uz speciālās literatūras un skaitlisko datu bāzes pamata izanalizēt un izpētīt līzinga būtību, Latvijas līzinga tirgu un uz veiktā pētījuma pamata novērtēt līzinga trūkumus un problēmas, un izvirzīt priekšlikumus šo problēmu iespējamiem risinājumiem.

Diplomdarba mērķa sasniegšanai tika izvirzīti vairāki **uzdevumi**:

- pētīt teorētiskos materiālus par doto tēmu;
- analizēt līzinga būtību un rašanās procesu;
- pētīt līzinga darījumu priekšrocības un trūkumus;
- analizēt reālo situāciju Latvijas kreditēšanas tirgū;
- salīdzināt Latvijas līzinga sabiedrību līzinga portfeļus dinamiskā un strukturālā aspektā;
- pētīt Latvijas līzinga tirgus ietekmējošos faktorus.

Diplomdarbs sastāv no trīs nodaļām.

Pirmajā nodaļā tiek apskatīti līzinga teoretiskie aspekti. Autore aplūko līzinga būtību un vēsturi. Tiek apskatīts, kad un kur radās pirmie līzinga darījumi. Autore veic detalizētu līzinga darījuma pamatsastāvdaļu apskatu. Tiek aplūkots līzinga darījumu sadalījums pēc veidiem un izpētīti to raksturojošie faktori. Tiek izanalizētas līzinga atšķirības no kredīta. Nodaļas nobeigumā tiek izdarīti secinājumi par to, kādus labumus iegūst katrs no līzinga darījuma dalībniekiem.

Otrā nodaļa ir veltīta Latvijas līzinga tirgus vēstures apskatam, esošām problēmām un nākotnes attīstības tendenču analīzei. Tiek aplūkoti Latvijas Līzinga Asociācijas darbības rezultāti. Tiek izpētīti Latvijas lielāko līzinga kompāniju līzinga portfeļa rādītāji un izanalizēta to dinamika. Tiek apskatīts līzinga kompāniju līzinga portfeļa sadalījums pēc līzinga objektu veidiem un pēc termiņstruktūras.

Trešajā nodaļā autore veic līzinga darījumu noslēgšanas apskatu. Tiek aplūkoti līzinga noslēgšanas posmi un uzskaitīti nepieciešami dokumenti līzinga saņemšanai. Tiek apskatīti tipiskā līzinga līguma nosacījumi. Tiek veikti aprēķini, izmantojot dažu Latvijas līzinga kompāniju datus. Tiek apskatīti un analizēti līzinga darījumu nosacījumu ietekmējošie faktori. Tiek apkopotas kļūdas, ko bieži pieļauj līzinga ņēmēji, meklējot izdevīgāko līzinga piedāvājumu. Nobeigumā tiek izdarīti secinājumi par to, kādi faktori ietekmē cilvēku lēmumus, izvēloties līzinga kompāniju.

Darbā tiek konstruēti grafiki un veidoti attēli, to pamatā ir ņemti dati no dažādiem statistikā publicētiem datiem par attiecīgajiem periodiem.

Darbā izmantotas statistiskās salīdzināšanas, grafiskās un ekonomiskās analīzes metodes.

Latvijas līzinga tirgus situācijas atspoguļošanai un attīstības analīzei izmantota speciālā ekonomiskā literatūra, Latvijas Republikas normatīvie akti, oficiālie statistikas krājumi, publikācijas presē, finanšu sabiedrību mājas lapas internetā un *SIA "Hansa Līzings"* npublicētie materiāli.

1. Līzinga būtība

1.1. Līzinga rašanās

Lai gan pirmie līzingam līdzīgi darījumi pasaulē ir reģistrēti apmēram pirms 4000 gadiem, tiem bija tikai attāla radniecība ar līzinga darījumiem mūsdienu izpratnē. Pirmais dokuments par praktiski veikto līzinga darījumu ir datējams ar 1066.gadu [11]. Vilhelms Iekarotājs izīrēja normandiešu kuģus Britu salu iekarošanai. Rezultātā 2 lielas iebrukšanas flotes sasniedza Lielbritānijas krastu 2 nedēļu laikā. Neskatoties uz to, ka katra no flotēm (viena norvēģu, viena normandiešu) bija diezgan iespaidīga, ne Norvēģijas, ne Normandijas Hercogam nebija tik liela ekonomiskā potenciāla šāda mēroga kampaņas finansēšanai. Tāpēc nepieciešamā kuģu, ekipāžu un apbruņojuma daudzuma iegūšanai tika pielietota īpaša īres forma – līzings.

19.gs. sākumā Lielbritānijā sākās rūpniecības attīstība un dažādu veidu iekārtu ražošana, kas sekmēja arī līzinga attīstību. Īpaši jāizdala dzelzceļa transporta attīstību. Akmeņogļu ieguves vietu īpašnieki pirka vagonus ogļu transportēšanai, bet drīzumā šāda finansējuma neizdevība un neiespējamība kļuva acīm redzama. Protams, nelieli uzņēmumi nolēma izmantot situāciju izdevīgai kapitāla ieguldīšanai. Tie pirka vagonus un izīrēja tos dzelzceļu kompānijām. Izveidojās kompānijas, kuru vienīgais mērķis bija lokomotīvu un dzelzceļu vagonu līzings. Īrētāju darījumā iekļāva īrnieka pirkuma tiesības (opcions), ko ieguva īrnieks pēc līzinga termiņa izbeigšanās [23]. Šādam nosacījumam pastāvēt, lietotāji daudz akurātāk un rūpīgāk izmantoja vagonus, jo vēlāk bija iespējams iegūt tos savā īpašumā.

Šāda tipa darījumus sauca par īres-pārdevuma līgumiem, kaut gan precīzāk no angļu valodas būtu tulkot īres - pirkuma līgums – hire-purchase. Turpmākā līzinga un īres-pārdevuma attiecību attīstība noveda pie šo termiņu sadalīšanas.

Par modernā līzinga attīstības sākumposmu var uzskatīt 50. gadus, kad ASV parādījās pirmās no ražotāja neatkarīgas līzinga kompānijas. Līzings radās ASV 50 gadu sākumā, bet 60 gados Rietumeiropas valstīs. Tā rašanās ir saistīta ar nepieciešamību investēt un ar to, ka nepietika ar tradicionālajām finanšu metodēm, izmantojot personiskos, aizņemtus un citus līdzekļus. Šobrīd Eiropas tirgū līzinga operācijas realizējas vairāk kā 30 gadus un tā daļa sastāda 15% no kopējā investīciju apjoma [24].

Vienots starptautiskais jēdziens „līzings” neeksistē. Iemesls tam ir sarežģīta un neviennozīmīga šā jēdziena būtība, kā arī likumdošanas, atskaišu un nodokļu sistēmu atšķirība dažādās valstīs.

Tajās valstīs, kur līzings nozīmē tikai ilgtermiņu nomu, jēdzieni „noma” un „izīrēšana” tiek stingri norobežoti no tā. Bet citās valstīs abi šie jēdzieni tiek uzskatīti par līzīga paveidiem.

Līzings ir rūpniecības un lauksaimniecības ražotņu un iekārtu, transporta līdzekļu, celtniecības tehnikas un arī intelektuāla īpašuma – licences, datoru programmu utt. noma.

No ekonomiskā viedokļa līzings jāsaprot kā finanšu līdzekļu atgriezeniskais ieguldījums pamatfondos. Iznomājot pamatfondu elementus uz noteiktu periodu, īpašnieks noteiktajā laikā atgūst tos atpakaļ, saņemot arī atlīdzību komisijas maksājumu veidā. Šādi tiek realizēti atgriezeniskuma, ātruma un maksāšanas principi. No iepriekš teiktā var secināt, ka līzings pēc sava satura ir tuvs kredīta attiecībām un saglabā kredīta darījuma būtību. Tomēr līzings nav kredīta veids, jo banka (līzīga sabiedrība) neizsniedz un nepārskaita uzņēmumam naudas līdzekļus pamatlīdzekļu pirkšanai [8]. Līzings atšķiras no kredīta ar nodrošinājumu. Kredītam ir nepieciešama ķīla. Līzīga operācijas nodrošinājums ir pats līzīga objekts. Tajā pašā laikā, tā kā aizdevējs un aizņēmējs operē ar kapitālu ne naudas, bet ražošanas formā, līzings ārēji ir līdzīgs investīcijām [23].

Jebkurš līzīga skaidrojums ir diezgan norobežots un nevar ietvert visas šā jaunā kreditēšanas instrumenta formas, bet var pieminēt vēl vienu skaidrojumu, kādu dod Eiropas nacionālo līzīga asociāciju federācija (Leaseurope): Līzings – tas ir rūpniecības preču, iekārtu, nekustāmā īpašuma nomas līgums, kas tiek noslēgts starp rūpnīcu (iznomātāju) un nomnieku ar mērķi izmantot tos ražošanas nolūkos, bet tā kā iznomātājs iegādājas preces par saviem līdzekļiem, tad īpašuma tiesības pieder viņam.

Izmantojot iepriekš teikto, līzīga būtība definējama šādi: līzings – tā ir iekārtu iegāde ar nolūku nodot to nomā organizācijām (līzīga ņēmējiem) uz noteikto laika periodu apmaiņā pret ikmēneša (ikceturkšņa, ikgadēja) rentes maksājumiem.

Daudziem uzņēmumiem pašlaik nav iespējams veikt ražošanas modernizāciju, jo tā prasa ievērojamus naudas līdzekļus. Daudz projektu nav īstenoti tāpēc, ka trūkst likvīdas ķīlas, lai

saņemtu aizdevumu. Šajos un daudzos citos gadījumos līzings vai noma var būt alternatīvs finansēšanas avots.

Līzings ļauj atrisināt pretrunas starp nepieciešamību izmantot mūsdienīgas tehnikas uzņēmējdarbības apstākļos un ātru tās novecošanos. Tas stimulē valsts un ārzemju kapitāla ieguldījumus tautsaimniecības nozaru attīstībā. Līdzīga darbības attīstība no vienas puses nodrošina uzņēmumu ar pasūtījumiem, no otras puses drošus kanālus produkcijas noietam, kā arī darba vietu pieaugumu.

Tātad var secināt, ka līzings ir dažādu saimniecisku operāciju kopums ar sekojošiem elementiem: pirkšana un pārdošana, noma, aizņēmums, galvojums, garantijas, apkalpošana u.t.t.

1.2. Līzings darījuma pamatsastāvdaļas

Klasiskajā līzings darījumā attiecības starp līzings subjektiem veidojas pēc sekojošas shēmas: potenciālais līzings ņēmējs, kas ir ieinteresēts konkrēto un noteikto īpašuma veidu patstāvīgā iegūšanā (iekārta, tehnika utt.), uz viņa rīcībā esošās informācijas, pieredzes, rekomendāciju, iepriekšēji noslēgto vienošanās rezultātu pamata izvēlās šī īpašuma piegādātāju.

Savu līdzekļu trūkuma un kredīta resursu aprobežotās pieejamības dēļ vai īpašuma obligātās pirkšanas nevajadzības dēļ, viņš (līzings ņēmējs) griežas pie potenciālā līzings devēja ar lūgumu piedalīties darījumā.

Konkrētai līzings raksturošanai jāuzskaita līzings darījuma pamatsastāvdaļas. Pie tām pieder [21]:

- darījuma objekts;
- darījuma subjekts (līzings līguma puses);
- līguma darbības laiks;
- līzings maksājumi;
- pakalpojumi, kurus sniedz darījuma darbības laikā.

Līzings objekts: par līzings objektu var būt jebkurš materiālas vērtības veids, ja tikai tā netiek iznīcināta ražošanas ciklā. Tajā skaitā ēkas un celtnes, iekārtas, transporta līdzekļi un cits kustāmais un nekustāmais īpašums, kurš var būt izmantots uzņēmējdarbībā. Visbiežāk līzingsā tiek ņemts:

- transporta līdzekļi (lidmašīnas, kuģi, automobiļi utt.);
- sakaru iekārtas (radiostacijas, pasta aprīkojums);
- lauksaimniecības iekārtas (traktori);
- būvniecības iekārtas (ekskavatori, celtni).

Līzings objekta īpašumtiesības saglabā līzings devēji, bet līzings ņēmēji iegūst īpašuma pagaidu lietošanas tiesības, kas nav saistītas ar pārvaldīšanas tiesībām. Tādējādi abu pušu īpašumtiesības var sadalīt šādi:

- līzings devējs ir līzings objekta juridiskais īpašnieks;
- līzings ņēmējs ir līzings objekta ekonomiskais īpašnieks.

Līzings subjekti: par līzings darījuma subjektiem sauc darījuma puses, kurām ir tieši sakari ar darījums objektu. Pie tam subjektus var iedalīt uz tiešajiem un netiešajiem dalībniekiem.

Tiešie dalībnieki:

- līzings kompānijas un firmas (līzings devēji), tie, kas saņem un izskata līzings pieteikums;
- ražošanas, tirdzniecības kompānijas un iedzīvotāji, tie, kas vēlas, izmantojot līzings pakalpojums, iegādāties doto precis;
- darījums objektu piegādātāji, kas noslēdz līgums ar līzings devēju un nodod precis līzingsā.

Netiešie darījums dalībnieki ir komercbankas, kuras kreditē līzings devēju un apdrošināšanas sabiedrības, citas starpniecības firmas.

Līzings sabiedrības ir visas kompānijas, kas nodrošina nomas attiecības neatkarīgi no nomas veida. Pēc darbības īpatnībām tas tiek iedalīts uz šauri specializētām un universālām.

Šauri specializētas kompānijas parasti nodarbojas ar vienu preču veidu vai vienu preču grupu (sadzīves tehnika, būvniecības iekārtas) nomu. Bieži līzings devējs uzņemas papildus saistības par iekārtas remontu, apkopi, apdrošināšanu. Bet tas ir dārgs līzings veids. Līzings

kompānijas cenšas pasargāt sevi no liekiem zaudējumiem, kas var rasties iekāršu lietošanas procesā, tieši tāpēc tas ir dārgs prieks, par ko maksā līzings ņēmējs. No otras puses šāds līzings veids ir izdevīgs arī līzings objekta izmantotājam, jo tam nav jādomā par tekošām izmaksām, kas saistītas ar objekta izmantošanu.

Universālas līzings kompānijas nodod nomā dažādas mašīnas un iekārtas. Tas dod nomniekam iespēju pašam izvēlēties iekārtu piegādātāju. Šajā gadījumā līzings devējs, pildot savas funkcijas, nodrošina finanšu darījumu.

Ar jēdzienu „līzings termiņš” saprot līzings līguma darbības termiņu. Lai noteiktu šo termiņu ir nepieciešams ievērot sekojošus momentus:

- līguma termiņš nevar pārsniegt iekārtu ekspluatācijas laiku;
- inflācijas dinamika (līzings devējam nav izdevīgi noslēgt līgumu uz ilgu termiņu ar fiksētām cenām inflācijas apstākļos);
- aizdevuma tirgus konjunktūra un to attīstības tendences (līzings kompānijas izmanto bankas kredītu, tad ilgtermiņu kredītiem procentu likmju līmenis, kurš kalpo par pamatu līzings procentu likmes noskaidrošanai un iespaido līzings līguma termiņu).

Pēc līzings līguma darbības termiņa beigām līzings ņēmējs atkarībā no tā, kā puses vienojušās, var

- iegādāties darījuma objektu par noteiktu cenu (īpašuma atlikusī vērtība);
- pagarināt līzings līgumu uz iepriekšējiem vai izmainītiem noteikumiem;
- atdot objektu tā juridiskajam īpašniekam.

Līzings izmaksas. Līzings maksājuma lieluma noskaidrošana ir sarežģīts moments. Īstermiņa un vidēja termiņa nomas gadījumā maksājuma summu noteic nomāto preču konjunktūras tirgus.

Bet vispār par līzings maksājumu pamatu izmanto metodiskos aprēķinus, kas ir saistīti ar objekta vērtību un līguma termiņu.

Jebkurš līzings maksājums sastāv no sekojošiem elementiem:

- amortizācija, t.i. preces nolietojuma atskaitījumi;
- maksa par resursiem, kurus piesaista līzings devējs;

- līzings nodeva (marža), ieskaitot līzings devēja ienākumus par sniegtiem pakalpojumiem (0.5%-1.5%);

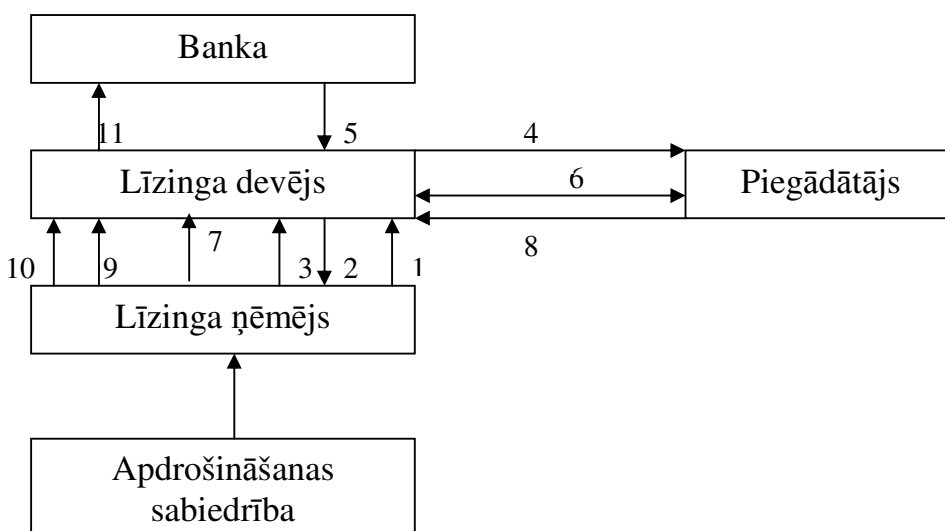
- riska premija - tās lielums ir atkarīgs no dažādu risku pakāpes, kas var draudēt līzings devējam.

Līzings līzings pakalpojumi. Līzings tiek raksturots ar lielu pakalpojumu daudzveidību. Līzings ņēmējs var tos saņemt par papildus samaksu. Līzings pakalpojumus iedala:

- tehniskie pakalpojumi (piegāde, tehniskā apkalpošana, tekošais remonts);
- konsultācijas pakalpojumi.

Piemēram, 1.1. zīmējumā 11. posma "līzings objekta atdošana" vietā ir iespējams "līzings objekta pirkšanas" posms, bet 7. punktā "apdrošināšanas līguma noslēgšana" līguma forma var mainīties, mainoties līzings darījuma veidam.

Ar šo jākonstatē, ka līzings līgums ar izpirkuma tiesībām atšķiras no parastās līgums formas ar to, ka pirmajā ir iekļauta atruna par līzings ņēmēja tiesībām iegādāties īpašumā nomājamo līzings objektu.

1.1. zīmējums. Līzings darījuma procesu organizēšana klasiskā līzings darījumā.

1.1. zīmējums parāda līzings saņemšanas procesa norisi klasiskajā līzings gadījumā. Šī procedūra sākas ar to, ka potenciālais līzings ņēmējs iesniedz līzings devējam līzings pieteikumu (1). Saņemot iesniegumu, līzings devējs pārbauda līzings ņēmēja maksātspēju un noskaidro līzings darījuma projekta efektivitāti (2). Gadījumā, ja līzings ņēmēja kredītvēsture

ir pozitīva un nav nekādu citu šķēršļu līzīngā noformēšanai, tad starp līzīngā ņēmēju un līzīngā devēju tiek noslēgts līzīngā līgums (3). Tālāk pēc līguma parakstīšanas līzīngā devējs nosūta preces piegādātājam pasūtījuma orderi (4) un saņem no bankas aizdevumu līzīngā darījumam (5). Pēc tam starp līzīngā devēju un preces piegādātāju tiek noslēgts pirkšanas un pārdošanas līgums (6). Bet līzīngā ņēmējs apdrošina precī uz līzīngā devēja vārdu, apmaksājot visus izdevumus (7), un saņem precī ekspluatācijā (8). Sākot ar šo brīdi un līdz līzīngā termiņa beigām līzīngā ņēmējs maksā līzīngā devējam ikmēneša maksājumus (9), beidzoties līzīngā līgumam, viņš atdod atpakaļ precī līzīngā devējam vai izpērk to (10). Līzīngā devējs savā kārtā atgriež aizdevumu bankai, bet precī – piegādātājam (11).

Tādā veidā var secināt, ka līzīngā darījums atšķiras ar diezgan sarežģītu organizēšanas shēmu. Tajā tiek noslēgti vismaz četri līgumi.

1.3. Līzīngā darījumu veidi un formas

Svarīgs etaps līzīngā izpētē un izmantošanā ir tā veidu izskatīšana. Esošo un no jauna veidojušos veidu analīze ļauj izdalīt līzīngā darbības no vienotās sistēmas daudzveidīgajām apakšsistēmām, izdalīt objektus, kuriem piemīt līdzīgas īpašības, kuras varētu būt orientieris biznesa vadības efektivitātes izvēlē. Eksistē vairāki kritēriji līzīngā veidu formulēšanai. Ar līzīngā tipoloģiju nodarbojas vairākas organizācijas, kā arī līzīngā speciālisti.

Latvijas un citu valstu līzīngā tirgu var raksturot ar līzīngā formu, līgumu modeļu un regulējošo juridisko normu daudzveidību.

Līzīngā veidus var klasificēt pēc sekojošām pazīmēm:

1. Līzīngā darījuma dalībnieku skaits.
2. Līguma termiņš.
3. Īpašuma tips.
4. Tirgus sektors/segments.
5. Līzīngā maksājumu forma.
6. Līdzpakalpojumu apjoms.
7. Īpašuma izmantošanas termiņš un amortizācijas noteikumi [20].

1.3.1. Finanšu līzings

Pēc īpašuma izmantošanas termiņa un amortizācijas laika līzingu iedala divos galvenos veidos: finanšu un operatīvais līzings.

Finanšu līzings ir tāds nomas darījums, pēc kura noslēgšanas visā līguma darbības laikā nomnieks izmaksā iznomātājam visu nomājamā īpašuma vērtību (pilnu amortizācijas vērtību). Līzingsa ņēmējs par līzingsa objekta īpašnieku kļūst tikai tajā gadījumā, ja, izpildot līgumā paredzētos nosacījumus, ir izpircis to no līzingsa sabiedrības.

Finanšu līzings var tikt izmantots dažādu objektu iegūšanai. Ražošanas iekārtas, autotransports, datori un biroju aprīkojums ir tradicionālākie. Šajā gadījumā līzingsa kompānija klienta uzdevumā iegādājas līzingsa objektu un nodod to klienta lietošanā uz abpusēji saskaņotiem noteikumiem. Līzingsa ņēmējs šo pirkumu var sākt lietot nekavējoties un līdz ar pēdējā līzingsa maksājuma veikšanu līzingsa objekts pāriet līzingsa ņēmēja īpašumā.

Terminš, uz kādu objekts tiek nodots līzingsā, parasti ir atbilstošs tā amortizācijas rādītājiem. Uzņēmuma vadībai jābūt precīzai izpratnei par uzņēmuma finansiālo stāvokli, iespējām un reāliem nākotnes plāniem. Svarīgi, lai mēneša apgrozījums pārsniegtu līzingsam nepieciešamo finanšu apjomu. Uzticību būs grūti iegūt arī tikko dibinātam uzņēmumam bez darbības pieredzes – tādai vajadzētu būt vismaz pusgada garumā. Taču kopumā līzingsa devēji neizvirza dzelžainus kritērijus un nepieprasa papildus garantijas, jo līzingsa objekts līdz līguma termiņa beigām ir to īpašums. Jāpiebilst, ka izmantot finanšu līzingu nozīmē nodrošināties pret inflāciju, jo veicamie maksājumi visbiežāk ir fiksēti, un naudas vērtības krišanās tos neietekmē. Tas ir ļoti būtisks arguments par labu līzingsa izmantošanai.

Latvijā lielākā daļa iedzīvotāju izvēlas tieši finanšu līzingu un tādēļ ar vārdu “līzings” parasti tiek saprasta tieši šī finanšu līzingsa forma.

Apkopojot šīs nodaļas datus var secināt, ka finanšu līzingu raksturo tas, ka risks par iekārtas tehnisko stāvokli un kvalitāti ir līzingsa saņēmējam un saskaņā ar līgumu, nomniekam ir tiesības uzrādīt garantijas pretenzijas tieši iekārtas ražotājam. Līzingsa objektam jābūt

apdrošinātam uz līzina devēja vārdu, bet visus izdevumus, kas saistās ar apdrošināšanu, sedz līzinaņēmējs.

Slēdzot līgumu, klientam jāiemaksā līguma pirmā iemaksa un līguma komisijas maksa. Sadarbojoties līzina kompānijai un pārdevējiem, ir iespējams pirmo iemaksu veikt tieši pie pārdevēja pat pirms līzina līguma parakstīšanas. Līzina devējs nevar pārtraukt līzina līgumu, izņemot līzina sabiedrības vai bankas likvidācijas gadījumā. Līzina termiņa laikā klientam ir jāveic ikmēneša maksājumi, kuri sastāv no pamatsummas un procentiem [26].

Piemērs: Andris un Kristīne Ozoliņi ir nopirkuši privātmāju klusā vietā ārpus pilsētas. Viss ir brīnišķīgi, taču uz darbu pilsētā jābrauc ar mašīnu. Lai otras mašīnas uzturēšanas izmaksas nekļūtu pārāk lielas un pēc pāris gadiem nenāktos atkal mainīt mašīnu, abi nolēma, ka vislabāk būtu iegādāties Kristīnei jaunu auto. Piemērota automašīna maksā 15000 eiro. Nepieciešama pirmā iemaksa - 20% jeb 3000 eiro - viņiem jau bija. Pie līzina summas 12000 eiro un termiņa uz pieciem gadiem ikmēneša maksājums veidoja aptuveni 200 eiro. Ņemot vērā kopējie ģimenes ienākumi, Andris un Kristīne var to droši atļauties.

1.3.2. Operatīvais līzings

Operatīvo līzingu visbiežāk izmanto autotransporta un datoru lietošanas finansējumam. Jāatzīmē, ka operatīvā līzina izmantošana, analogiski finanšu līzingam, palīdz saglabāt vienmērīgu apgrozāmā kapitāla plūsmu uzņēmumā bez krasiem izdevumiem nepieciešamās tehnikas iegādei. Tas dod iespēju lietot modernu tehniku, līzina termiņa beigās to nomainot pret vēl modernāku. Ja nomātais objekts lietošanas laikā tomēr kļuvis tuvs un nav vēlēšanās no tā šķirties, pastāv iespēja izpirkt to par atlikušo vērtību. Ir iespējams arī atdot nomāto objektu pirms paredzētā termiņa, ja ir vēlēšanās tikt pie vēl jaunāka un modernāka.

Latvijā tiek piedāvāts arī tāds operatīvā līzina paveids kā pilna servisa operatīvais līzings, kas nozīmē, ka līzina līguma darbības laikā līzina devējs uztur objektu, šajā gadījumā – transporta līdzekļa iegādi, apdrošināšanu, organizē tehnisko apkalpošanu un nepieciešamos remontus.

Operatīvā līzina līgumi tiek slēgti uz laika periodu, kas ir īsāks par objekta pilnas amortizācijas termiņu. Šāda politika dod iespēju līzina devējam nodot to lietošanā vairākkārt. Nomas periodam beidzoties, klientam ir iespēja nomas priekšmetu atdot atpakaļ

līzinga kompānijai, nomnieks to var izpirkt vai atrast pircēju. Tā, piemēram, līzinga kompānija var auto iznomāt vairākas reizes, tādēļ arī nomas maksājumi ir mazāki nekā finanšu līzinga gadījumā, jo nomnieks nenomaksā pilnu mašīnas vērtību, bet tikai tās nolietojuma daļu.

Pagaidām Latvijas sabiedrība vēl nav līdz galam izpratusi šāda veida finanšu pakalpojuma sniegtās iespējas. Ar operatīvā līzinga palīdzību iespējams nodrošināt augstu materiālā komforta līmeni, pastāvīgi lietojot jaunas vai gandrīz jaunas preces un maksājot tikai nelielu daļu to patiesās vērtības. Kā jau ierasts, Rietumos šī iespēja izprasta jau sen, operatīvā līzinga līgumu skaits tur vairākkārt pārsniedz finanšu līzinga izmantošanas gadījumus. Latvijā pagaidām ir otrādi – 90% līzinga pakalpojumu tirgus sastāda finanšu līzings [26]. Arī operatīvo līzingu pagaidām piedāvā atsevišķas Latvijas finanšu institūcijas, piemēram „*Nord LB*”, “*Hanza līzings*” un vēl dažas. Iemesls ir relatīvi zema pieprasījuma līmenis un pagaidām nesakārtotā sistēma ar līzinga objekta vairākkārtēju izmantošanu. Taču interese šim līzinga veidam arvien pieaug, tāpēc domājams, ka šajā jomā Latvija pielīdzināsies Rietumiem.

Apkopojot šīs nodaļas datus, var izdarīt dažus secinājumus par operatīvā līzinga raksturojošām pazīmēm un tā priekšrocībām. Galvenā īpašība ar ko operatīvais līzings atšķiras no finanšu līzinga ir tā, ka operatīvajā līzingā nav paredzēta pamatlīdzekļu izpirkšana. Līguma termiņš ir daudz īsāks par iekārtas ekspluatācijas laiku. Operatīvā līzinga gadījumā līzinga objekta bojāšanas risks ir līzinga devējam, viņš apdrošina iekārtu un veic apdrošināšanas iemaksas. Līzinga sabiedrība nodrošina iekārtas tehnisko apkalpošanu un remontu.

Izmantojot operatīvo līzingu, līzinga ņēmējam rodas iespēja izvairīties no riska, kas saistās ar tehnikas morālu un fizisku nolietošanu, jo beidzoties līzinga termiņam, līzinga priekšmets nepaliek klienta īpašumā un cena, par kādu šis priekšmets tiks pārdots, ir noteikta, jau slēdzot darījumu.

Operatīvais līzings ir izdevīgāks par citiem finansējuma veidiem situācijās, kad automašīna ir nepieciešama tikai noteikta projekta izpildei vai uz noteiktu laika periodu. Šajā gadījumā indivīdam nav vajadzības iegādāties to savā īpašumā, kā arī nodarboties ar pārdošanu pēc projekta beigām.

Piemērs: Annas un Ričarda ģimenē piedzima dēls. Rūpējoties par bērna drošību, viņi nolēma pārdot savu sporta auto un nopirkt lielāku, ģimenes automašīnu, kas maksāja 25000 eiro. Tā kā viņiem bija svarīgi, lai ikmēneša maksājumi nebūtu lieli, tad jaunās mašīnas finansēšanai viņi izvēlējās operatīvo līzingu. Anna un Ričards noslēdza līgumu autoveikalā, pārdodot savu veco mašīnu. Par veco mašīnu saņemtie 6200 eiro pietika, lai samaksātu 25% lielu pirmo iemaksu par jauno automašīnu. Pie līzings termiņa 5 gadi, ikmēneša maksājumi bija 313 eiro. Līzings perioda beigās viņi varēs izvēlēties: izpirkt automašīnas atlikušo vērtību, atdot mašīnu atpakaļ pārdevējam vai pagarināt līzings līgumu ar termiņu līdz 4 gadiem finansu līzings, un izpirkt mašīnu pilnībā.

1.3.3. Citi līzings veidi

Līzings veidu, izšķir pēc klasifikācijas pazīmēm, kuras raksturo: attiecības pret līzings īpašumu; līzings operācijas finansēšanas tipu; līzings īpašuma veidu; līzings darījumu dalībnieku sastāvu; līzings īpašuma atmaksāšanas pakāpi; līzings operāciju tirgus sektoru; attieksmi pret nodokļu, muitas un amortizācijas atvieglojumiem; līzings maksājumu kārtību [20].

Klasificējot pēc līzings darījuma dalībnieku skaita, izšķir:

- Darījums, kurā piedalās 3 puses.

Klasiskais līzings veids, kad darījumā piedalās: piegādātājs, līzings devējs un līzings ņēmējs (bankas, apdrošināšanas sabiedrības).

- Līzings ar dažiem dalībniekiem vai sadalīts līzings.

Šis līzings veids ir izplatīts, kā sarežģītu, lielmēroga objektu (aviotehnikas, jūras un upes kuģu, uzņēmuma kompleksu iekārtu utt.) finansēšanas forma.

Tādu līzingu var nosaukt arī par grupas jeb akcionāru līzingu ar dažu piegādātāju, līzings devēju kompāniju piedalīšanos un citu kreditēšanas līdzekļu piesaistīšanu no bankām.

Pasaules praksē tāds līzings veids ir uzskatāms par vissarežģītāko. Tam ir raksturīga daudzpakāpju finansēšana.

Šajā gadījumā līzings devējs iegādājoties iekārtas, izmaksā no saviem līdzekļiem nevis pilnu iegādāmās preces cenu, bet tikai ceturto daļu. Lai nosegtu atlikušo summu viņš ņem kredītu no vienas vai vairākām kredītiestādēm.

- Ļoti daudzās grāmatās iet runa par tiešo līzingu, kad mantas īpašnieks patstāvīgi, bez līzina kompānijas starpniecības, nodot objektu nomā citai personai. Bet tādā veidā šo darījumu var drīzāk uzskatīt par parastas nomas attiecībām, kas darbojas pēc shēmas „iznomātājs – nomnieks”. Principā, tādu darījumu nevar nosaukt par līzina darījumu, jo šajā gadījumā nepiedalās trešā persona – līzina kompānija.

Atkarībā no termiņiem pastāv trīs veidu līzina operācijas:

- īstermiņa noma (rentings) - līdz vienam gadam;
- vidēja termiņa noma (hairings) - no vienam gadam līdz trim gadiem;
- ilgtermiņa noma (līzings) - no trim gadiem līdz pieciem gadiem.

Pēc īpašuma tipa pastāv:

- kustamā īpašuma līzings : mašīnas, dažādu rūpniecības nozaru iekārtas utt.;
- nekustamā īpašuma līzings: ražošanas ēkas un celtnes.

Atkarībā no tirgus segmenta/sektora pastāv:

- iekšējais līzings, kad visi darījuma dalībnieki ir vienas valsts pārstāvji;
- ārējais (starptautiskais) līzings, kad līzina devējs un līzina ņēmējs atrodas dažādās valstīs.

Pieņemts izdalīt tiešo un netiešo starptautisko līzingu:

- tiešais starptautiskais līzings ir darījums, kurā visas operācijas notiek starp dažādu valstu uzņēmumiem un organizācijām.;

- netiešais starptautiskais līzings – darījums, kurā līzina devējs un līzina ņēmējs ir vienas valsts juridiskas personas, bet līzina devēja kapitāla noformēšanā daļēji piedalās ārzemju firmas vai finanšu iestādes.

Šis līzina veids var būt arī sadalīts:

- eksporta līzings – līzings, kad līzina kompānija iepērk iekārtas no vietējās firmas, un pēc tam piedāvā tās ārvalstu līzina ņēmējiem;

- importa līzings – darījumi, kad iekārtas iepērk no ārzemju kompānijām un nodod tās ārzemju līzina ņēmēja lietošanā un pārvaldīšanā.

Eksportētājam līzinga izmantošana ir papildus iespēja paplašināt realizācijas sfēru, bet importētājam līzings ļauj bez lieliem kapitālieguldījumiem, izmantojot ārvalstu kredītus, iegādāties un sākt ekspluatēt mūsdienīgas iekārtas.

Jāņem vērā, ka starptautiskā līzinga darbībā ir virkne īpatnību, starp kurām ir normatīvi, tiesisko procedūru zināšanas valūtas, muitas, nodokļu un citās komercdarbības sfērās. Starptautiskajā mērogā pārsvarā darbojas tiesiskās normas, kas regulē īres, ķīlas, kredīta un citas attiecības. Jāņem vērā arī tas, ka līzinga likumdošanai katrā valstī ir nacionālās īpašības.

Ārvalstīs līzinga darbību specifiku kopumā nosaka no vienas puses spēkā esošie normatīvi tiesiskie akti, no otras puses saimniecisko līdzekļu pieņemtās kārtības uzskaitē grāmatvedībā. Tādā veidā starptautiskā līzinga darbība prasa detalizētu darbību un noteikumu uzskaiti, noslēdzot līzinga līgumu starp valstīm, kuru kompānijas iespējams kļūs par šo līgumu dalībniecēm. Šo darbību un noteikumu apgūšana ļauj izvēlēties labvēlīgākos apstākļus līzinga īstenošanai [21].

Pastāv sekojošas maksājumu formas:

- līzings ar naudas maksājumiem, kad maksājumi tiek veikti naudas formā;
- līzings ar kompensācijas maksājumiem (kompensētais līzings), kad līzinga ņēmējs norēķinājas ar līzinga devējiem ar precēm, kuras tika ražotas ar nomātām iekārtām;
- līzings ar jauktajiem maksājumiem, kad viena maksājuma daļa tiek veikta naudas formā, bet otrā – preču vai pakalpojumu formā.

Pēc līdzpakalpojumu apjoma:

- „tīrais” līzings – attiecības, kad līzinga ņēmējs pats pilnīgi apkalpo nomāto īpašumu;
- daļējais līzings (ar daļējo pakalpojumu komplektu), kad līzinga devējs izpilda tikai atsevišķa īpašuma apkalpošanas funkcijas;
- pilna servisa līzings - gadījums, kad līzinga ņēmējs saņem lietošanā ne tikai līzinga objektu, bet izmanto vēl citas līzinga devēja piedāvātās priekšrocības [22].

Pilna servisa operatīvā līzinga gadījumā līzinga devējs uzņemas veikt līzinga priekšmeta apkalpošanu arī pēc nodošanas līzinga ņēmēja lietošanā. Tas nozīmē, ka pilna servisa līzinga maksājumos var tikt iekļauti praktiski visi izdevumi, kas saistās ar autotransporta ekspluatāciju [9].

Tie ir:

- KASKO apdrošināšana;
- ikgadēja transporta līdzekļa nodeva;
- civiltiesiskās atbildības apdrošināšana;
- garantijas tehnisko apkopju izmaksas;
- transporta līdzekļa reģistrācijas izdevumi;
- transporta līdzekļa drošības aksesuāru apmaksā (aptieciņa, ugunsdzēsīgais aparāts);
- izmaksas par ziemas riepu komplektu ar diskkiem;
- apmaksā par diennakts tehnisko palīdzību uz ceļiem;

Izvēloties pilna servisa operatīvo līzingu, klients saņem virkni priekšrocību. Pirmkārt, tiks samazināts laiks un naudas patēriņš saistībā ar automašīnas ekspluatāciju. Otrkārt, līzings ņēmējam vairs nevajadzēs tērēt laiku, slēdzot līgumus ar apdrošināšanas kompānijām. Kā arī iestājoties apdrošināšanas gadījumam, līzings kompānija pārstāvēs klientu intereses apdrošināšanas kompānijās. Un līzings kompānijai ir daudz plašākas iespējas ietekmēt apdrošinātāju nosacījumus, jo tā nekad nesadarbosies ar apdrošināšanas sabiedrību, kas piedāvā sliktas cenas vai neizmaksā atlīdzību gadījumos, kad tā klientiem acīmredzami pienākas.

Līzings ņēmējam neradīsies izdevumi saistībā ar automašīnas remontu vai palīdzības saņemšanu uz ceļa. Līzings ņēmējam būs garantēta 24 stundu tehniskā palīdzība visā Latvijas teritorijā, kā arī vienojoties ar automašīnu dīleriem, tiks veikti nepieciešamie remontdarbi.

Atkarībā no līzings rakstura izšķir:

- Jaukto līzingu - līzings, kas ietver gan finansiālā līzings elementus, gan operatīvā līzings elementus [24]. Pēc jauktā līzings noteikumiem, līzings devējs apņemas iegādāties īpašumā līzings ņēmēja norādīto īpašumu pie norādītā pārdevēja un nodot līzings ņēmējam šo īpašumu kā līzings priekšmetu izmantošanā uz laiku. Līguma termiņa beigās priekšmets pāriet līguma ņēmēja īpašumā.

Jauktais līzings parasti tiek lietots apstākļos, kad tiek iegādāta sarežģīta, morāli ātri novecojoša tehnika, piemēram, datortehnika, mobilie telefoni, celtniecības tehnika, kravas transports u.c. Izmantojot jauktā līzings iespējas, līzings ņēmējs atbrīvojas no izdevumiem, kas saistīti ar unikālās, jaunās tehnikas apkalpošanas tehnisko un remontdarbu dienestu izveidošanu. Jauktā līzings līgumi ietver daudz īsāku īres laiku nekā amortizācijas termiņi.

Līzings devējs tālāk vai nu pagarina līgumu, vai arī pārdod tehniku, iekārtas par atlikušo vērtību līzings ņēmējam vai trešajai personai.

Līzings ir efektīvs finanšu instruments. Tā veidi un izpausmes formas var būt daudzveidīgi. Līzings mehānisms „lokanība” dod iespēju virzīt to uz konkrētu saimniecisko situāciju dažādo problēmu risinājumu. Viens no piemēriem šādai „lokanībai” ir japāņu līzings firmu darbība, kuras izmantoja līzingu, lai izlīdzinātu nelīdzsvarotību tirdzniecībā ar ASV. Ar šo mērķi līzings kompānijas, izmantojot valdības palīdzību, iegādājās ASV reaktīvos laiverus un nodeva tos līzings Eiropas firmām. Šo līzings operāciju rezultātā tika novērsta Japānas un ASV tirdzniecības nelīdzsvarotība, kas kavēja Japānas eksportu. Tika palielināts eksports, kā arī pieauga peļņa.[22]

1.4. Līzings un kredīta atšķirības

Bieži vien, kad mēs vēlamies iegādāties kādu preci uzreiz, bet uz to brīdi pietrūkst nepieciešamo līdzekļu, mums ir iespēja maksāt par to pakāpeniski ilgākā laika periodā, izmantojot šim mērķim vienu no finansējuma veidiem – līzingu vai kredītu. Bet tad rodas jautājums, kurš no tiem ir izdevīgāks, ērtāks? Turpmākajā tabulā tiek apkopotas līzings un kredīta atšķirības [12].

1.1.tabula. Līzings un kredīta atšķirību apkopojums

Līzings	Kredīts
Līzings objekta pārdevējs ir juridiska persona (piem., jaunu auto tirgotāji)	Kredīta objekta pārdevējs ir fiziska persona
<ul style="list-style-type: none">• Objekts tiek reģistrēts uz līzings devēja vārda• Līzings termiņa beigās auto pāriet klienta īpašumā (finansu līzings gadījumā)• Finansējums līdz 80-90 %• Iegādātais objekts kalpo kā nodrošinājums• Piešķirts 1-2 dienu laikā• Līzings maksājumus var tikt iekļauti dažādi papildus pakalpojumi (KASKO apdrošināšana, civiltiesiskā apdrošināšana, pakalpojumu izmaksas, kas saistītas ar iegādāto objekta apkopi, remontu u.c.)	<ul style="list-style-type: none">• Kredīta objekts tiek reģistrēts uz līzingsņēmēja vārda• Tiek uzlikta ķīla par labu līzingsdevējam• Finansējuma summa līdz 75- 80 % no objekta vērtības• Par kredīta nodrošinājumu var kalpot arī nekustamais īpašums• Aizdevumu iespējams saņemt 8 dienu laikā

Līzings atšķiras no kredīta ar nodrošinājumu. Kredītam ir nepieciešama ķīla. Līzings operācijas nodrošinājums ir pats līzings objekts.

Līzings sabiedrība neizsniedz un nepārskaita pircējam naudu līdzekļus automašīnas pirkšanai. Bet ņemot kredītu, pircējs saņem to naudas formā.

Līzings gadījumā, līzings sabiedrība iegādājas precis un nodot to līzingsņēmējam, bet faktiski paliek par objekta īpašnieci. Saņemot kredītu automašīnas iegādei, pircējs uzreiz kļūst par tās īpašnieku.

Būtiski atšķiras līzings un kredīta pieteikumu izskatīšanas termiņi. Līzings tiek piešķirts 1-2 dienu laikā, bet galīgo lēmumu par kredīta piešķiršanu ir jāgaida līdz 8 dienām.

Tādā veidā var secināt, ka līzings darījumos ir ientersēti visi dalībnieki. Līzingsņēmējs iegūst iespēju paplašināt ražošanu bez ievērojama kapitāla ieguldījumu piesaistes. Līzings darījums finansējums tiek nodrošināts 100%. Nepieciešamie līdzekļi iekārtas iegādei vienmērīgi sadalīti ilgstošā laika posmā, izbrīvētos līdzekļus var izmantot citur.

Līzinga gadījumā atšķirība no kredīta, netiek pieprasīts aizdevumu kapitāls, līdz ar to uzņēmuma bilancē ir labākas attiecības ar pašu un aizņemto kapitālu. Nomas maksa ir jāmaksā tikai tad, kad iekārta ir uzstādīta un darbojas. Sakarā ar nomas maksas regularitāti, tiek veicināta nomas ņēmēja finanšu plāna stabilitāte.

Līzinga līgumā var paredzēt tādus punktus, ka nomas ņēmējam ir atviegloti noteikumi nomātās tehnikas iegādei pēc līgumtermiņa iztecēšanas, un, ka iekārtas tehnisko apkopi jāveic nomas devējam, tas ir svarīgi, kad izmanto komplicētas iekārtas. Līzings ļauj atjaunināt morāli novecojošu iekārtu bez liekiem kapitāla ieguldījumiem. Pie operatīvā līzinga risks par nejaušu iekārtas pazušanu vai bojāeju ir nomas devējam kā iekārtas īpašniekam. Bez tam līzinga firma var ievērojami palīdzēt nomas ņēmējam, izstrādājot līzinga plānu un nosakot tā ticamības pakāpi.

Līzinga devējam, līzings ir papildus finansēšanas instruments, it īpaši bankām un investīciju firmām. Līzinga finansēšana ir saistīta ar zemāku riska pakāpi neka bankas kreditēšana. Līzingam ir vienkāršota darījuma dokumentu nokārtošana, salīdzinot ar banku kredītiem.

Meklējot iespēju ieguldīt kapitālu, vienlaikus jāņem vērā, ka līzinga attīstība rada konkurenci bankām un veicina kredītprocentu samazināšanos.

Iekārtas ražotājam, sadarbojoties ar līzinga kompānijām, konkurences apstākļos palielinās iespēja realizēt saražoto produkciju, līdz ar to viņiem palielinās realizācijas apjoms

Parasti līzinga devējs veic samaksa uzreiz skaidrā naudā, tādā veidā iekārtas ražotājam ir iespēja labāk planot savu naudas plūsmu.

2. Latvijas līzinga tirgus apskats

2.1. Latvijas līzinga tirgus situācija

Jaunā finansēšanas avota apguve Latvijā sākās sakarā ar vispārēju interesi par jaunajiem tirgus instrumentiem, kas Rietumos jau ir parādījuši augstu efektivitāti. Līzinga darījumi ir vērsti divos virzienos:

- patērētāju loka paplašināšana jeb jaunu investīciju finansēšanas avotu izveide;
- jaunu noieta tirgus jeb efektīva saražotās produkcijas noieta kanāla iekarošana.

Latvijas netradicionālajai tirgus ekonomikas situācijai būtiski svarīgi ir abi līzinga darījumu virzieni. Sekmīgai abu veidu virzībai var ieteikt līzinga darījumu attīstības izpētīšanu vietējos apstākļos un tās novērtēšanu.

Līzinga darījumu tirgus struktūras veidošanos Latvijā var sagrupēt trīs periodos, no kuriem pirmie divi ir jau pagājuši.

Pirmais periods. Par līzinga darījumu dzimšanas gadu Latvijā uzskatāms 1992. gads, kad tika dibināta pirmā līzinga darījumu firma Agrolīzings. Firmu izveidoja ar mērķi palīdzēt Latvijas lauksaimniekiem iegūt lietošanā uz līzinga pamata dārgo ārvalstu tehniku. 1993. gada jūlijā Agrolīzings saņēma USD 3 milj. apmērā ārvalstu kredītu, kuru bija jāatmaksā 7 gadu laikā ar 7% likmi gadā.

Firmas noslēgtā līzinga darbības termiņš bija 6 – 7 gadi un ikgadējā procentu likme līzinga ņēmējam bija 20 – 40%. Noslēdzot līgumu, līzinga ņēmējam bija jāiemaksā avanss, kas bija identisks viena aprēķina maksājumam. Līzinga objektiem tika ievērotas vidējās vērtības, par tiem netika prasītas garantijas un ķīlas, objekti tika apdrošināti līzinga devēja labā. Firma neprasīja līzinga ņēmējam uzrādīt biznesa plānu. Šobrīd Agrolīzings ir atzīta par maksātspējīgu firmu.

Kvalitatīvi strādāt centās un tas arī izdevās salīdzinoši jaunai firmai DVC, kura par tirgus nišu savai uzņēmējdarbībai izvēlējusies lauksaimniecības tehnikas, datoru un citas biznesa tehnikas investēšanu tādā tirgus segmentā kā zemnieki un lauksaimnieki, izmantojot līzinga darījumus. Līguma darbības termiņi tobrīd bija 1 – 3 gadi ar gada likmi 36 – 48% un sākuma

iemaksu, kas sasniedz 1.5% parastos līzinga maksājumus. Līzinga objekti atšķiras ar zemu un vidēju vērtību. DVC līzinga operācijās ķīlu neprasa, bet prasa obligāto apdrošināšanu no līzinga ņēmēja līzinga devēja labā. Pirms līguma slēgšanas tiek prasīts sīki izstrādāts biznesa plāns.

Kaut gan DVC ir neatkarīga firma, tomēr arī tai bija radušās grūtības. 1993. gada jūnijā tā meklēja partnerus finansēšanā komercbankās, piedāvājot tām līzinga pakalpojumus. No 20 komercbankām atsaucās tikai 3.

Pirmais līzinga darījumu attīstības posms raksturīgs ar zināšanu un informācijas trūkumu līzinga darījumos.

Otro periodu var izdalīt, sākot ar 1993. gada beigām un 1994. gada sākumu. Pašlaik visreālākie saimniekošanas subjekti, kuru rīcībā ir uz laiku brīvie naudas līdzekļi vai arī ir pieeja tādiem, ir banku iestādes un to dibinātie līzinga uzņēmumi. Jāpiebilst, ka līzinga operācijas bankām vēl nav tradicionālas, taču to robežas, pateicoties potenciālajām iespējām, ir neierobežotas.

Sevišķu aktivitāti, tieši piedaloties līzinga darījumos, izvērsusi Baltijas Tranzītu banka (BTB), kura 1994. gada 4. martā kļuva par Latvijas Nacionālās līzinga devēju asociācijas dibinātāju. Tā apvienojusi Rīgas Komercbankas, Unibankas, Parekss bankas u.c. juridisko un fizisko personu pārstāvjus.

Asociācijas darbības pamatfunkcijās ietilpst:

- priekšlikumu izstrāde līzinga darījumu civiltiesiskajā jomā un nodokļu tiesiskajā regulēšanā;
- pasākumu izstrāde līzinga attīstības sekmēšanai;
- starptautiskā līzinga attīstības veicināšana;
- mārketinga pētījumi līzinga jomā;
- pieredzes apmaiņas organizēšana starp asociācijas biedriem.

Ar līzinga darījumiem nodarbojās arī Latvijas Hipotēku un zemes banka (LHZB), kura vēlējās līzinga operāciju būtību izveidot atšķirīgi no klasiskajām līzinga attiecībām.

Tādā gadījumā tās atrastos starp pirkšanu uz kredīta un līzingu. LHZB līzingu operācijās bija ieplānojuši ieviest īpaši izstrādātas ķīlas zīmes, kas kalpotu par līzingu ņēmēja iekšējā nekustamā īpašuma garantiju. Tomēr ķīlas zīmes palika tikai ideju līmenī.

Parekss banka līzingu darījumu tirgum pievienojās 1995. gada martā. Pavisam apskatāmajā laika posmā līzingu operācijās piedalījās 15 Latvijas bankas.

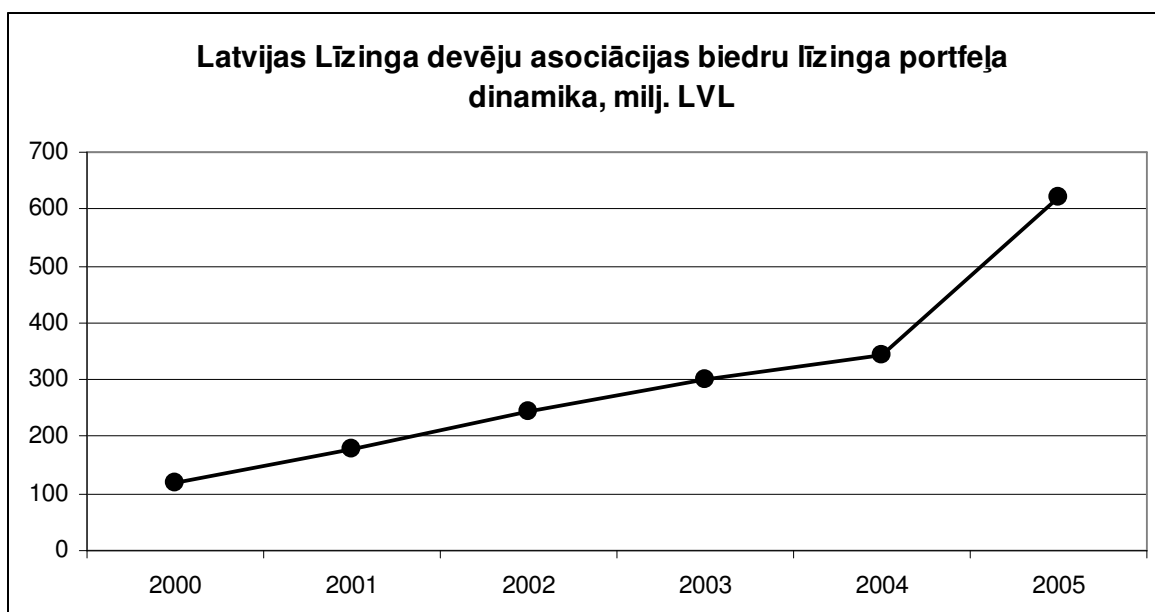
Par **trešā perioda** sākumu uzskatāms brīdis, kad Latvijas Nacionālā līzingu devēju asociācija (LNLDA) 1995. gada otrajā pusē kļuva par asociācijas LEASEUROPE korespondētājlocekli.

Palielinoties banku pakalpojumu tirgus konkurencei, komercbanku pievēršanās līzingu operācijām var veicināt banku ietekmes sfēras paplašināšanos. Ieguldot līdzekļus īpašuma iegādei un izpildot līzingu devēja funkciju, komercbankas veic lielu ieguldījumu pamatfondu veidošanas stratēģijas un atjaunošanas taktikas attīstībā, līzingu attīstības virzienu noteikšanā, līzingu tirgus situācijas kontrolēšanā.

Trešais posms raksturīgs ar strauju banku aktivizēšanos līzingu darījumu laikā.

Pozitīvi vērtējams ir līzingu SIA “*Hansa Līzings*” ieguldījums Latvijā, kas darbību Latvijas tirgū sāka 1995.gadā. Kompānijas darbība uzsāka savu darbību ar ražošanas modernizāciju un uzņēmumu apgrozāmā kapitāla palielināšanu, sniedzot līzingu pakalpojumus [8].

Laika periodā no 2000.gada sākuma līdz 2005.gada beigām līzingu darījumu apjomi Latvijā palielinājušies vairāk nekā piecas reizes, kas viennozīmīgi liecina par līzingu kā alternatīva finansēšanas veida popularitātes pieaugumu. (skat. 2.1. zīmējumu). Īpaši strauja līzingu attīstība ir ievērojama pēdējos trīs gados. 2003. gadā līzingu kompānijas noslēdza līzingu darījumus uz summu 299 milj. latu, 2004. gadā – jau uz 344 milj. latu, bet 2005. gadā šis skaitlis ir 620 milj. lati.

2.1. zīmējums. Latvijas Līzinga devēju asociācijas biedru līzinga portfeļa dinamika, milj.LVL.

No šiem datiem var secināt, ka palielinājās iedzīvotāju vēlme uzlabot savus dzīves apstākļus, iegādājoties jaunas preces līzingā. Kā arī nomainījās cilvēku domāšanas stereotips. Viņi arvien biežāk uzskata, ka labāk nopirkt preci uz parādu, bet uzreiz, nekā krāt nepieciešamo summu ilgā laika periodā.

Joprojām lielāka līzinga kompāniju klientu daļa ir juridiskās nevis privātpersonas. Iemesls tam ir fizisko personu līdz šim ne pārāk augstie ienākumi un nav pārliecības par to, vai būs iespējams visu līguma laiku saglabāt augstos ienākumus. Taču pēdējā laikā situācija sāka mainīties, palielinoties fizisko personu noslēgto līgumu īpatsvaram.

Oficiālā statistikā uzrāda tikai asociācijas biedru rādītājus, bet vēl ir dažas ārvalstu firmas - ražotāji uz tiešā starptautiskā līzinga nosacījumiem nodod lietošanā transporta līdzekļus Latvijas uzņēmumiem.

Neskatoties uz pieaugumu, Latvijā realizētais līzings nesasniedz ne to apjomu, ne diversifikāciju, kas ļautu to uzskatīt par Rietumeiropas vai amerikāņu līzinga prakses analogu. Latvijā galvenokārt praktizē finanšu līzingu [19].

1994. gadā tika izveidota *Latvijas Līzings asociācija*, kura reģistrēta LRUR 1994. gada 04. martā kā *Latvijas Nacionālā līzings devēju asociācija*. Tā ir neatkarīga, tautsaimniecības attīstību veicinoša sabiedriska organizācija. Asociācija dibināta pēc *Baltijas Tranzītu bankas* iniciatīvas [5].

Asociācijas augstākā institūcija ir konference. Tajā piedalās asociācijas biedri. Tā ievēl valdi un revidentu. Operatīvo darbu asociācijā veic valde. 2003. gadā par Latvijas Līzings devēju asociācijas (LLDA) prezidentu ievēlēts Nordea Finance Latvia valdes priekšsēdētājs Māris Skujiņš. Tāpat LLDA ir apstiprināta jauna valde, kurā darbosies Māris Skujiņš (*Nordea Finance Latvia*), Agris Ņezbers (*SEB Unilīzings*) un Irīna Pīgozne (*Hansa Līzings*)[12].

Asociācijas mērķis ir apvienot tās biedrus, lai attīstot līzingu, sekmētu Latvijas tautsaimniecības attīstību.

Kopš sabiedriskās organizācijas dibināšanas, stājoties spēkā jaunai statūtu redakcijai, ir notikušas dažādas izmaiņas gan Asociācijas nosaukumā, gan struktūrā, taču Asociācijas mērķi un uzdevumi ir palikuši nemainīgi:

- līzings popularizēšana un attīstība;
- Asociācijas biedru kopējo interešu pārstāvība un aizstāvība valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī starptautiskajās organizācijās.

Izvirzītā mērķa un uzdevumu īstenošanai Asociācija veic šādas funkcijas [12]:

- attīsta kontaktus starp fiziskām, juridiskām personām, valsts un pašvaldības institūcijām kā Latvijā, tā arī ārvalstīs, lai veicinātu līzings izmantošanu;
- piedalās normatīvo aktu izstrādē un sabiedriskajā ekspertīzē;
- uztur pastāvīgus kontaktus ar valsts un pašvaldību institūcijām;
- organizē līzings attīstību veicinošus pasākumus;
- organizē un koordinē sakarus ar ārzemju partneriem un organizācijām, pārstāv biedru intereses starptautiskās organizācijās un institūcijās;
- nodrošina Asociācijas biedrus ar informāciju līzings jautājumos;
- organizē biedru darbinieku apmācību un kvalifikācijas līmeņa paaugstināšanu; veic statistikas pētījumus;
- organizē konsultācijas un lietišķās tikšanās;

Kopš 1995. gada *Latvijas Līzings Asociācija* ir *LEASEUROPE* korespondētājlocekle.

Asociācijas biedru sastāvs ir vairākkārt mainījies. 2004.gada sākumā esošajiem LLDA biedriem "Nordea Finance Latvija", "Hansa Līzings", "SEB Unilīzings" un "Optiva līzings" (pēc gada pārtapa par "Sampo līzings", bet 2002.gadā to nopirka "SEB Unilīzings") pievienojušās vēl divas - "Hipo Līzings" un "HVB Leasing" un 2005.gadā "DnB NORD Līzings" (skat. 2.1. tabulu). Līdz ar to LLDA aptver 79% no Latvijas līzingu un faktoringa tirgus.

2.1. tabula. Latvijas Līzingu asociācijas biedru saraksts uz 2006.gada.

1.	SIA "Hanza Līzings"
2.	SIA "Unilīzings"
3.	AS Nordea Finance
4.	SIA Hipolīzings
5.	HVB Leasing
6.	DnB NORD līzings

Lielākās asociācijas aktivitātes[19]:

- Asociācija iekļauta FM darba grupā likuma "par PVN" grozījumu izstrādei.
- Asociācija kopā ar biedru līdzdalību rīkoja seminārus mācību kursā "Līzings" VAS "Latvijas Dzelzceļš".
- Asociācija iekļauta nozares "Apdrošināšana, līzings un citi finanšu starpnieki" ekspertu padomē.
- Piedalīšanās seminārā par līzingu jautājumiem Tallinā, ko organizēja *Leaseurope*.
- Kontakti ar *Igaunijas Līzingu Asociāciju*, *Leaseurope* prezidentu, ģenerāļsekretāru un Centrālās un Austrumeiropas valstu līzingu asociāciju darba grupas sekretāru.
- Asociācija ir sarīkojusi jau vairākus seminārus dažādu nozaru pārstāvjiem, skaidrojot līzingu un faktoringa priekšrocības iepretim citiem finanšu pakalpojumiem, to nozīmi Latvijas tautsaimniecības attīstībā utt.

Asociācijas biedri reizē ir arī aktīvākās līzingu devēju organizācijas Latvijā, kaut gan kopumā Latvijā pašlaik darbojas vismaz 20 līzingu devēju organizācijas, neskaitot vēl Latvijas tirgū darbojošos, bet neregistrētos līzingu devējus, kā, piemēram, *Volvo Finance*, *Scania Fiance*, *Partek Finance* u.c.

Pēdējos gados tiek dibinātas arī līzingu kompānijas, kuru dibinātāji ir paši pārdevēji, veidojas tā saucamā *tiešā līzingu* kompānijas, jāsaka gan, ka šīs kompānijas rodas sadarbībā ar citām

līzinga kompānijām. Piemēram, *Wess Motors* caur savu meitas uzņēmumu *Wess Capital* uz līzinga noteikumiem piedāvā iegādāties automašīnas Toyota, savukārt “MM Līzings” piedāvā līzinga pakalpojumus Renault un Volvo automašīnu iegādei autorizētā dīlera “Mūsa Motors” autosalonā. Var pieminēt arī Elkor Līzinga, GE Money, Inserviss Group, Nelss Līzingu.

Ievērojamu tirgus daļu Latvijā ir ieguvušas Skandināvijas līzinga kompānijas. Šīs kompānijas pārsvarā ir dibinātas kā meitas uzņēmumi kādai bankai, piemēram, *Hansa Līzings* (*Hansabanka*), *SEB Unilīzings* (*SEB Unibanka*), *Nordea Finance* (*Nordea Banka*). Jāsaka gan kopš 1998. gada līzinga devēju skaits samazinājās. Tā, piemēram, 1998.gada sākumā *Latvijas Līzinga asociācija* sastāvēja no 17 biedriem un vēl 8 līzinga devēju organizācijas kandidēja uz asociācijas biedra statusu (kopā 1998. gada sākumā līzinga pakalpojumus tirgū Latvijā darbojās ap 30 kompānijām). Šogad LLDA ietilpst tikai seši biedri, bet kopā līzinga pakalpojumus piedāvā vairāk nekā 20 kompanijas starp.

Latvijā visbiežāk sastopamie līzinga objekti ir vieglās automašīnas. Uz 2005. gada 31.decembri vieglā autotransporta līzinga apjoms bija gandrīz 222 milj. LVL, kas no visa Latvijas līzinga apjoma sastāda aptuveni 35.8% (skat. 2.2. zīmējumu) [12].

LLDA tika dibināta ar galveno mērķi popularizēt līzinga un faktoringa pakalpojumus Latvijā, bet par LLDA darbības prioritāti ir izvirzīta ar līzinga un faktoringa pakalpojumiem saistīto likumu, juridisko un nodokļu jautājumu sakārtošana.

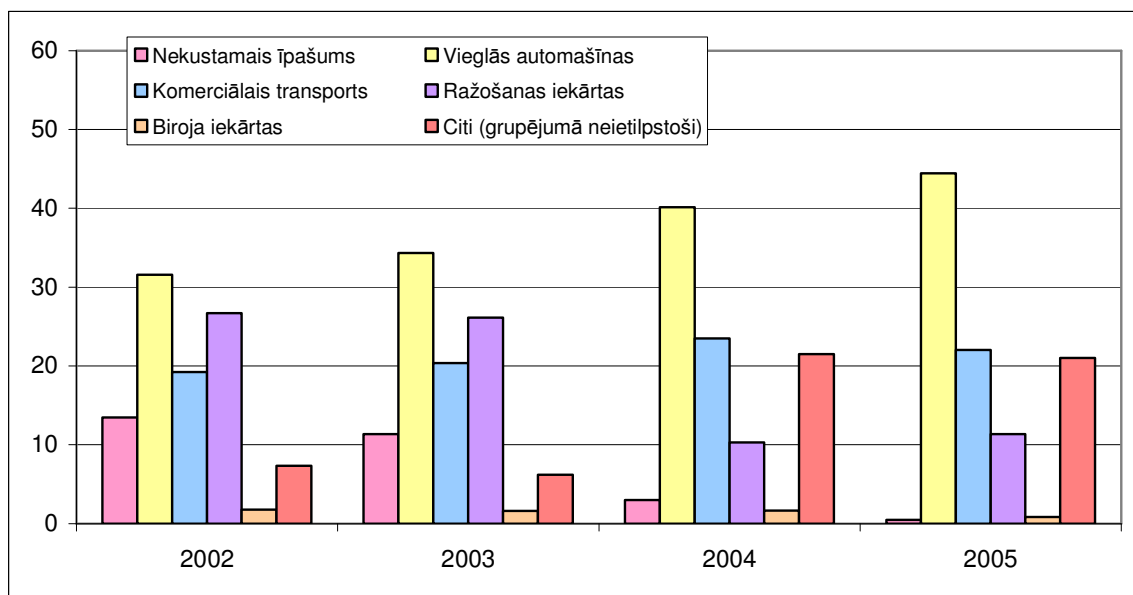
Pēdējos četros apskatītos gados ir vērojama tendence, ka arvien lielāku īpatsvaru kopējā līzinga apjomā sastāda vieglās automašīnas. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, 2005. gadā šīs sastāvdaļas īpatsvars pieauga no 40,2% līdz 44,4%. Attiecīgajā laika periodā nekustāmo īpašumu īpatsvars samazinājās no 3% līdz 0,5%, turpinot jau pirms dažiem gadiem uzsākto mazināšanas tendenci. Viens no šādu samazinājumu skaidrojošiem iemesliem ir hipotekārās kredītēšanas strauja attīstība Latvijas tirgū. Ievērojot vispārējo nekustamā īpašuma kredītēšanas un patēriņa kredītu attīstību Latvijā, tas varētu tikt skaidrots arī ar šo atsevišķo produktu grupu optimizāciju līzinga kompāniju sadarbībā ar mātes bankām.

Ražošanas iekārtu līzings pieaudzis attiecīgi no 10,3% līdz 11,3%, bet komerctransporta līzinga apjoms, otrādi, samazinājas no 23,5% līdz 22%. Kopumā šie ir trīs nozīmīgākie

līzinga darījumu veidi, kuru kopējais īpatsvars 2005. gadā sastādīja 77,8% no līzinga darījumu apjoma.

LLDA apkopo statistiskos datus par Latvijas līzinga tirgu un sniedz skaidrojumus par līzingu pakalpojumiem. Grafikā (skat. 2.2. zīmējumu) ir atspoguļots Latvijas līzinga tirgus sadalījums pa nozarēm. Liels pieaugums ir ievērojams vieglo automašīnu līzinga portfelī. 2005. gadā tā īpatsvars kopējā LLDA biedru līzinga portfelī sastādīja vairāk nekā 44%. Šādu tendenci var skaidrot ar to, ka iedzīvotāji cenšas pēc iespējas ātrāk tikt vaļā no vecām automašīnām, iegādājoties jaunas.

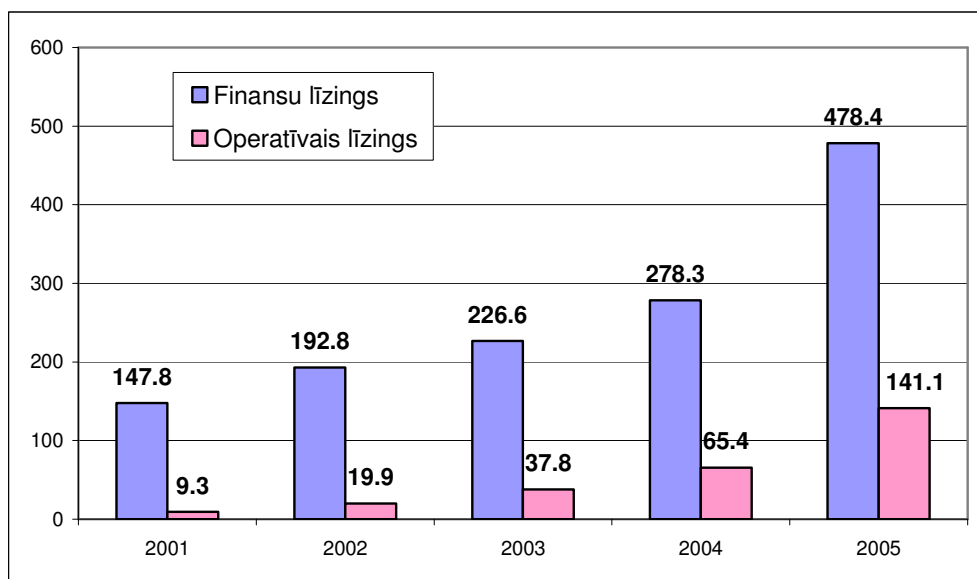
Līzinga devēji paredz vēl lielāku šo sektoru pieaugumu, jo Latvijas uzņēmējiem, lai būtu konkurentsipējīgiem Eiropas Savienības tirgū un nodrošinātu preču atbilstību ES prasībām, ir nepieciešams laicīgi nomainīt novecojušo tehniku un iegādāties modernāku.

2.2. zīmējums. LLDA biedru līzinga portfeļa sadalījuma dinamika pēc nozarēm, (%).

Preču iegādes finansēšanai Latvijas iedzīvotāji joprojām labprātāk izmanto finanšu līzingu.

Tomēr, pēdējos gados, pateicoties līzinga kompāniju operatīvā līzinga popularizēšanai klientu lokā, ir vērojams arī šī līzinga veida apjoma pieaugums. Par to liecina arī LLDA apkopotu statistikas dati.

2.3. zīmējums. Latvijas Līzings asociācijas biedru finanšu un operatīvā līzings dinamika no 2001. līdz 2005.gadam, (milj. latu).

Salīdzinot ar 2004. gadu, 2005. gadā LLDA biedru kopējais līzings un faktoringa portfelis ir pieaudzis par 275,7 miljoniem latu un 23,7 miljoniem latu attiecīgi. Līzings portfeļa palielinājumu 2005. gadā veicināja operatīvā līzings pieaugums par 75,6 miljoniem latu un finanšu līzings pieaugums par 200,1 miljoniem latu.

2.2. Latvijas līzings kompānijas

Līzings pirmssākumi Latvijā pēc neatkarības atgūšanas meklējami laikā no 1992. līdz 1993.gadam, kad līzings darījumus neatkarīgi sāka piedāvāt Baltijas Tranzītu Banka, Rīgas Komercbanka un Pareks banka. Šis pakalpojums toreiz tika piedāvāts galvenokārt juridiskām personām, uzņēmumiem nepieciešamo ražošanas iekārtu iegādei.

Pozitīvi novērtējams ir ārvalstu līzings firmas *Hansa Group* (Igaunija) ieguldījums Latvijas līzings tirgus attīstībā, kas 1995. gadā Latvijā nodibināja meitas uzņēmumu *Hansa Līzings*.

Jau 1996. gadā *Hansa Līzings* attīstījās par vienu no aktīvākajiem un darījumos veiksmīgākajiem līzings devējiem Latvijā. 5 gadu laikā *Hansa Līzings* ir parādījusi ļoti veiksmīgu un mērķtiecīgu kompānijas izaugsmi gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi.

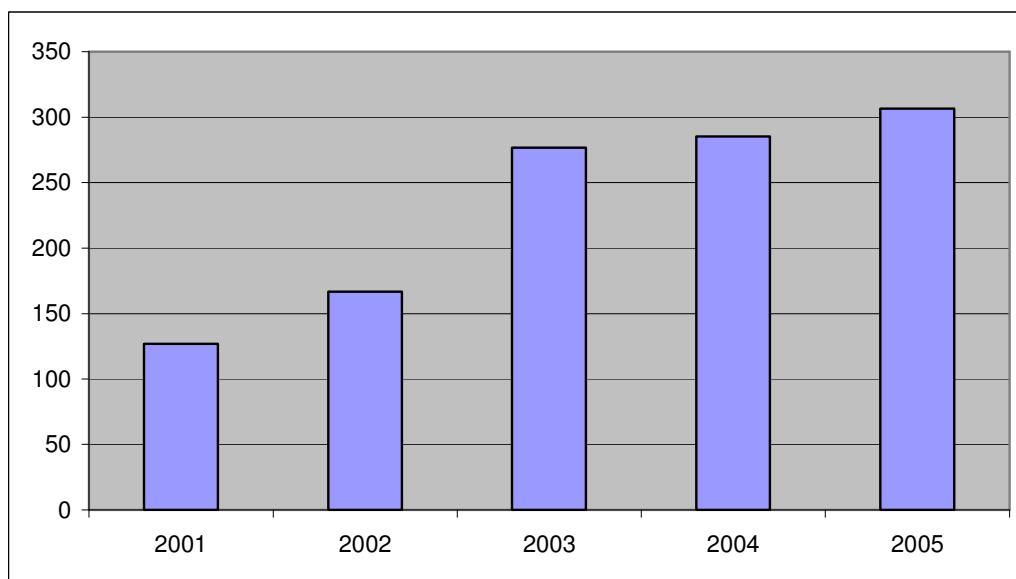
1998. gada septembrī Latvijas līzings tirgus pieredzēja bezprecedenta notikumu: *Hansa Līzings* paspārnē apvienojās četras līzings sabiedrības. *SIA Hansa Līzings* iegādājās *SIA LZB Līzings*, *AS Hoiupank Leasing* un *AS Baltijas auto noma un līzings*, kas notika *Hansapank – Hoiupank* un *Hansa Capital -Hoiupank Liising* apvienošanās ietvaros [26].

Kopā ar triju firmu īpašumu un akcijām (daļām) *Hansa Līzings* ieguva noslēgto darījumu portfeli DEM 14,7 milj. vērtībā un vairāk nekā 400 jaunu klientu. *Hansa Līzings* pirms apvienošanās kontrolēja aptuveni 35% Latvijas līzings tirgus, bet pēc apvienošanās jau ap 40%. Apvienošanās rezultātā *Hansa Līzings* aktīvi sasniedza jau 30 milj. LVL, un kļuva par lielāko līzings devēju iestādi uz to brīdi [26].

1999. gada sākumā līzings tirgus dalībnieku samērs gan stipri mainījās, galvenokārt *Parekss Bankas* līzings darījumu straujā apjoma palielināšanās rezultātā. Arī citas līzings kompānijas 1998. gada laikā jau bija iekarojušas lielākas tirgus pozīcijas, palielinot līzings darījumu apmērus. Uz 1999. gada 1. janvāri *Hansa Līzings* kļuva par otru lielāko līzings devēju Latvijā (pirmā ir *Parekss Banka*) ar aptuveni 26% Latvijas līzings tirgus.

Dotajā darba sadaļā tiks detalizēti analizēta tieši *Hansa Līzings* portfeļa struktūra un dinamika, jo 2005.gadā tas bija lielākais no visiem LLDA biedriem.

Pagājušajā gadā *Hansa Līzings* strādāja ar 56% jaunās pārdošanas tirgus daļu, sasniedzot gandrīz 200 miljonu latu lielu līzings un faktoringa portfeli. Kopā tika sasniegti 60% no kopēja līzings un faktoringa tirgus [12]. (skat. 2.4. zīmējumu).

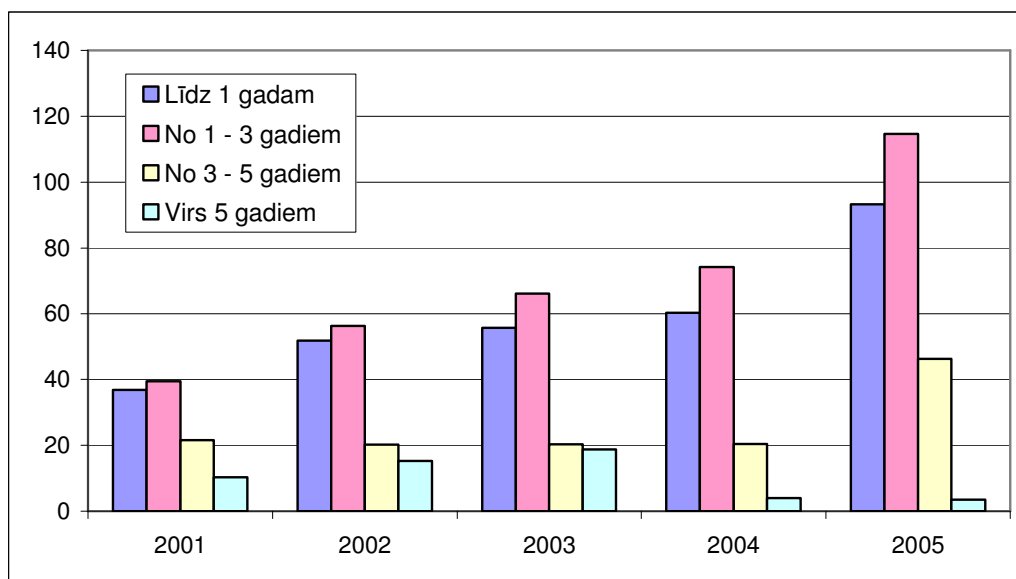
2.4. zīmējums. *SIA Hansa Līzings* līzings un faktoringa portfeļa dinamika, (milj. latu).

Patlaban *SIA Hansa Līzings* ir *Hansa Capital* grupas meitas uzņēmums. Latvijā bez *Hansa Līzings* ir vēl trīs *Hansa Capital* meitas uzņēmumi: *Baltijas Autolīzings*, *Baltijas realizācijas centrs*, *Trailwy Rental*. Pavisam *Hansa Capital* grupā ietilpst 28 uzņēmumu, kas atrodas 5 valstīs: Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Krievijā un Ukrainā. 1998. gada beigās *Hansa Capital* grupas aktīvi bija novērtēti par 278 milj. LVL [7].

1998. gada sākumā tika nodibināta *SIA Hansa Līzings* jauna meitas struktūra *SIA MM Līzings*, ar mērķi apkalpot tikai vienu autotirgotāju: *Mūsa Motors*. Jau 1998. gadā no visiem *SIA Hansa Līzings* līgumiem, kas bija saistīti ar vieglā autotransporta līzingu, 30% tika parakstīti tieši *MM līzings*.

1998. gadā tika nodibināts vēl viens jauns *Hansa Līzings* meitas uzņēmums *Baltijas apdrošināšanas brokeris*. Kopumā *SIA Hansa Līzings* aprēķinātā peļņa pēc nodokļu nomaksas 1998. gadā bija LVL 1 074 643. [26]

SIA Hansa Līzings līzings portfelis raksturojas ar ļoti lielo īstermiņa darījumu īpatsvara pieaugumu kopējā līzings portfelī (skat. 2.5. zīmējumu).

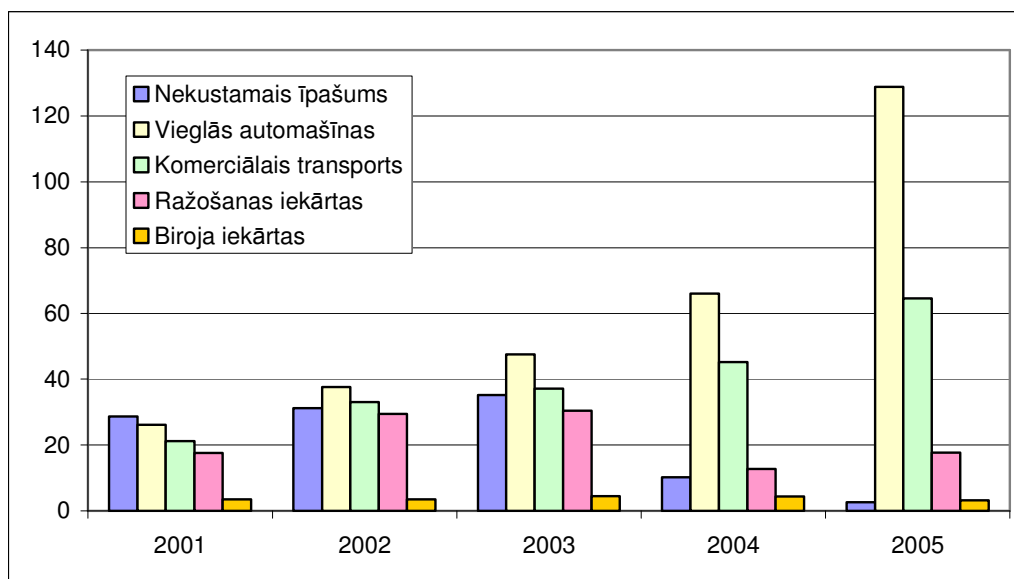

2.5. zīmējums. SIA Hansa Līzings līzings portfeļa termiņstruktūras dinamika, milj.LVL.

Uz 2005.gada beigām līgumi ar termiņu līdz 1 gadam sastādīja 93,2 milj. latu, darījumi ar termiņu no 1 līdz 3 gadiem — 114,6 milj. latu, bet darījumi ar lielāku termiņu sastāda tikai ap 50 milj. latiem. Kā liecina grafika dati, patērētāji izvēlas līzingu ar mazākiem termiņiem. Kļūstot populārākam operatīvajam līzingam, cilvēkiem ir iespēja plānot 2–3 gadu termiņā.

Neskatoties uz šādu darījumu termiņstruktūru, ir pamats domāt, ka *Hansa Līzings* nostiprina savas pozīcijas tirgū. Tam par iemeslu ir *Hansa Līzings* veiksmīgā mārketinga politika un plašā klientu bāze. *Hansa Līzings* darbības prioritātes ir palīdzēt klientu ieceres, sniegt profesionālus, inovatīvas un kvalitatīvus līzings pakalpojumus, kā arī liela uzmanība tiek veltīta klientu apkalpošanas kvalitātes pilnveidošanai.

Neskatoties uz veiksmīgo *Hansa Līzings* nekustamā īpašuma līzings produkta ieviešanu, galvenais līzings objekts kompānijas darījumos ir transports, jo tas tomēr paliek visinteresantākais tirgus sektors ar vislabāk attīstīto sekundāro tirgu. (skat. 2.6. zīmējumu).

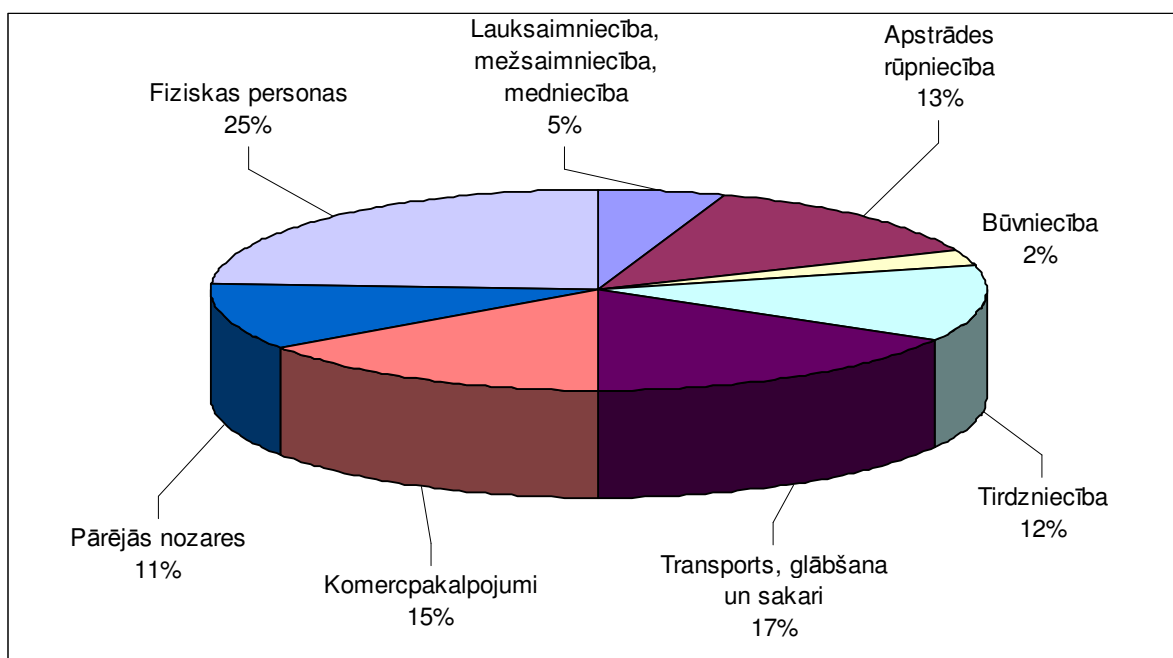
2.6. zīmējums. Nozīmīgāko līzings objektu sadalījums *Hansa Līzings* portfeli, milj.LVL.

2005. gadā visstraujāk pieaug vieglo automašīnu līzings portfelis — tā apjoms gandrīz divkārtšojās, pieaugumam sasniedzot 95,4%. Nekustamā īpašuma līzings īpatsvars ir ļoti neliels un tam ir tendence samazināties.

Sabiedrības darbības sākumā priekšroka tika dota juridiskām personām, taču pēc apvienošanās trešā daļa klientu jau ir privātas personas. Pašlaik arī privātā sektora klientiem tiek piedāvāta elastīga pakalpojumu sistēma.

Galvenais *Hansa Līzings* sniegtais pakalpojums ir finanšu līzings, taču pēdējā laikā aktīvi tiek piedāvāti arī tādi pakalpojumi kā operatīvais līzings un faktoringi.

2005.gadā *Hansa Līzings* ir tirgus līderis ar 46% līzings un 67% faktoringa tirgus. Patreizējais *Hansa līzings* klientu skaits jau sniedzas tuvu 30.9 tūkstošiem. Šādu apjomu palielinājuma rezultātā ir izaudzis arī kompānijā strādājošo darbinieku skaits, sasniedzot 110 cilvēku.

2.7. zīmējums. *Hansa Līzings* portfeļa sadalījums pēc klientu darbības nozarēm 2005.gadā

Izvērtējot *Hansa Līzings* līzings portfeļa klientu tautsaimniecības nozaru struktūru, ir redzams, ka lielāko portfeļa daļu sastāda fizisko personu patēriņš (25%), tam seko transporta pakalpojumu nozare (17%) un komercpakalpojumi (15%).

Viens *Hansa Līzings* veiksmīgākajiem mārketinga pasākumiem ir filiāles atklāšana Ventspilī. Filiāle tika pārpirkta 1999. gada beigās no *SIA Tallinna Pank Leasing Latvia* kopā ar jau noslēgto līgumu portfeli uz aptuveni 1 milj. LVL [7].

Pēdējais jauninājums Latvijas līzings tirgū ir jauns pakalpojums ko ieviesusi *Hansa līzings – on line līzings*, kas paredz līzings informācijas apmaiņu internetā. Jebkuram interesentam (fiziskai personai) tiek piedāvāta iespēja *Hansa Līzings* interneta mājas lapā aizpildīt veidlapu par interesējošo līzings objektu, darījuma termiņu un summu. Pēc datu ievadīšanas pāris minūtēs klients saņems atbildi no kompānijas, kurā būs teikts, vai līzings pieprasītājs atbilst izvirzītajām prasībām un, ja atbilst, tad ar kādiem noteikumiem *Hansa Līzings* slēgs ar viņu darījumu.

2007. gadā *Hansa Līzings* plāno saglabāt līderpozīcijas līzings un faktoringa tirgū, kā arī sadarbībā ar *Hansabanku* paredz aktīvi apgūt nomaksas tirgu, līdz 2009. gadā iekarojot 30% tirgus.

3. Līzinga darījumu noslēgšanas kārtība un tā aprēķins

3.1. Nepieciešamie dokumenti līzinga darījumu noslēgšanai

Neatkarībā no izvēlēta līzinga veida, tā saņemšanas nosacījumi un pieprasītie dokumenti ir aptuveni vienādi visās līzinga kompānijās.

Pēc likuma līzingu var saņemt jebkurš uzņēmums (uzņēmējs), kas reģistrēts un darbojas Latvijas Republikā vai privātpersonas (no 21 gada vecuma), kurai ir Latvijas Republikas pilsonība, pastāvīga vai pagaidu uzturēšanās atļauja (bet tai jābūt derīgai vismaz līdz līzinga termiņa beigām). Pie tam personai jābūt regulāriem ienākumiem, un kā apliecinājums jāuzrāda darba devēja izziņu par vidējo mēnešo netto izpeļņu par pēdējiem 6 mēnešiem [15].

Pirms doties uz banku aizpildīt pieteikumu, potenciālajam līzinga ņēmējam jāapmeklē veikalu izvēlēties piemērotu preci, piemēram, automašīnu un informēt pārdevēju par savu vēlmi nopirkt doto automobiļi līzingā. Pašlaik daudzi veikali sadarbojas ar līzinga kompānijām, tāpēc līzinga pieteikumu var aizpildīt uzreiz uz vietas. Gadījumā, ja tomēr veikalā nav tādas iespējas, jādodas uz līzinga kompāniju. Bet pirms tam jāiemaksā pirmo iemaksu - 20% - 25% no mašīnas cenas, lai pārdevējs norezervē izvēlēto automobili. Un tad ar izziņu par darba algu vai citu ienākumu apstiprinājumu (gadījumā, ja pircējs saņem autoratlīdzību vai rentes maksājumus, tie arī tiek ņemti vērā, kā regulārie ienākumi), pasi un autopārdevēja piedāvājumu var nākt uz banku, aizpildīt līzinga pieteikumu. Tajā tiek pieprasīta detalizēta informācija par līzinga pieprasītāju: personīgie dati, informācija par ienākumiem un izdevumiem, saistībām, dati par iegādājamo objektu un pārdevēju, kā arī tiek noskaidroti vēlamie līzinga noteikumi. Pieteikumā sniegto ziņu patiesību un pareizību līzinga pieprasītājs apstiprina ar savu parakstu. Pieteikums tiek izskatīts 1-2 dienu laikā. Par šo laiku līzinga kompānijas darbinieks pārbauda iesniegto ziņu un dokumentu īstenību, visas klienta saistības, to izpildīšanu, parādus. Pēc riska apjoma novērtēšanas (gadījumā, ja tiek pieprasīta ļoti liela summa, riska apjoma analīzi veic kredītkomisija): pieprasītāja dzīves apstākļu, izglītības, ienākumu regularitātes, (atsevišķos gadījumos notiek arī darbadevēja novērtējums) un tt. analīzes atbildīgais darbinieks raksta slēdzienu, kurā tiek pieņemts lēmums, piešķirt vai nepiešķirt pieprasīto summu. Tikai pēc nodaļas vadītāja apstiprinājuma, lēmums tiek uzskatāms par spēkā esošu un tiek paziņots līzinga pieprasītājam.

Piemēram, automašīnu līzings saņemšanas procedūra sastāv no vairākiem posmiem [26].

Sākumā projektu vadītājs veic pārrunas ar potenciālajiem klientiem. Potenciālais klients iesniedz visu nepieciešamo dokumentu paketi:

- aizpildīta pieteikuma forma;
- pase;
- izziņa no darbavietas par vidējo mēneša izpeļņu;
- citi dokumenti, kas apliecina klienta maksātspēju (īres līgumi, daļas uzņēmumos, nodokļu grāmatiņa, ienākumu deklarācija, konta izdruka no bankas) pēc projekta vadītāja pieprasījuma.

Saņemot visu dokumentu paketi, projektu vadītājs veic dokumentu analīzi, kā arī ievāc visu nepieciešamo informāciju par klientu, vajadzības gadījumā raksta projektu.

Pēc projekta vadītāja ziņojuma kredītkomiteja pieņem lēmumu par līzings piešķiršanu un noteikumiem vai atteikumu. Pozitīvas atbildes gadījumā, projektu vadītājs sagatavo parakstīšanai līzings līgumu, līzings noteikumus un maksājumu grafiku, izraksta pirmo pro-formas rēķinu (pirmā iemaksa un komisijas nauda), pielikumā klientam tiek dots cenrādis. Pirms līguma parakstīšanas tiek saskaņots apdrošinātājs un apdrošināšanas noteikumi. Nākamajā posmā pro-formas rēķina kopija tiek iesniegta grāmatvedim. Pēc grāmatvedības apstiprinājuma par pirmās iemaksas saņemšanu, projektu vadītājs sagatavo un paraksta trīspusēju pirkuma līgumu ar pārdevēju un nomnieku. Pēc oriģināl-rēķina saņemšanas tiek veikta samaksa pārdevējam.

Administrators sagatavo trīspusējo pieņemšanas – nodošanas aktu, pilnvaru pārdevējam un notariāli apstiprinātu reģistrācijas apliecības kopiju priekš reģistrācijas CSDD.

Projektu vadītājs nodod visu savāktu dokumentāciju administratoram, kurš izveido klienta lietu, t.sk., līzings līgums, pirkuma līgums, pieņemšanas – nodošanas akts, apdrošināšanas polise, tehniskās pases kopija. Administrators veic visu dokumentu uzskaiti, kā arī tālāku formalitāšu kārtšanu ar klientu (pilnvaras par izbraukšanu uz ārzemēm, polišu pagarināšana utt.).

Grāmatvedība nodrošina ikmēneša rēķinu izrakstīšanu un nosūtīšanu.

Novērtējot realizācijai piedāvāto līzings projektu, ir jāatbild uz šādiem jautājumiem:

- vai projekts atbilst kompānijas mērķiem un uzdevumiem?
- vai plānojams peļņas līmenis ir pietiekams?
- cik liels ir iesaistīto līdzekļu zaudējuma risks?

Tādēļ ir nepieciešams izstrādāt līzinga kompānijas darbības stratēģisko plānu, kurā jābūt atbildēm uz sekojošiem jautājumiem:

- kāds šajā līzinga kompānijā ir pieļaujams ieguldītā kapitāla ienākuma un peļņas minimālais lielums;
- kāds ir maksimāli pieļaujama investīcijas termiņš;
- kāda resursu daļa tiks investēta īstermiņa, vidēji garos un ilgtermiņa projektos;
- kādam vajag būt kompānijas imidžam un kāda veida projekti ietekmēs to vislabāk;
- kādi ir kompānijas uzdevumi;
- kādu risku uzskatīt par lielu;
- kāda tipa un mēroga projekti atbilst kompānijas finansiālām un organizatoriskām iespējām.

Stratēģiskā plānā noformulēti līzinga kompānijas mērķi, kā arī projektu raksturojošie bāzes un robežas nozīmes rādītāji faktiski ir efektivitātes kritēriji. Īpašu uzmanību jāveltē visu saņemto piedāvājumu standartizācijai.

Visu projektu novešana pie vienas standarta formas ļaus sistematizēt ekspertīzes procesu un izveidos dažādu projektu salīdzināšanas bāzi uz viena kritērija sistēmas pamata.

Veicot līzinga projekta ekspertīzi un līzinga operāciju organizācijas sagatavošanu, pirms darījuma noslēgšanas, līzinga devējam jānosaka, vai ir vērts nodot īpašumu līzingā, t.i.:

- vai īpašums ir likvīds līzinga periodā un pēc tā izbeigšanās;
- vai ir iespējams, piemēram, līzinga objektu demontēt un, līzinga ņēmēja līzinga maksājumu nemaksāšanas gadījumā (dažādu iemeslu dēļ), pārdot to pa līzinga devējam pieņemamo cenu;
- kāda ir iespēja līzinga objektu nodot līzingā otrreiz vai to pārdot līzinga vienošanās pirmstermiņa laušanas gadījumā līzinga ņēmēja vainas dēļ.

Tādējādi, ir skaidrs, ka līzinga devējs cenšās finansēt tikai sērijveida līzinga objektus, lai nemaksāšanas gadījumā būtu iespējams to pārdot tālāk.

Šaurās specializācijas līzina objekta pārdošana, īpaši ja tas ir unikāls un izpildīts pēc pasūtītāja rasējumiem, parasti ir grūtāka nekā sērijveida mašīnu realizācija.

3.2. Līzina līguma nosacījumi

Līzina līgums ir pamatdokuments, kas apstiprina līzina darījuma noslēgšanu, kā arī raksturo tā sastāvdaļas un reglamentē līguma pušu – dalībnieku tiesības un pienākumus. Līguma nosaukums ir atkarīgs no līzina operācijas veida. Tātad izšķir operatīvā līzina līgumu, finanšu līzina līgumu, kreditēšanas līgumu ar finanšu līzina noteikumiem utt.

Līguma noslēgšanas nosacījumi starp līzina devējiem un līzina ņēmējiem tiek noteikti līguma sagatavošanās brīdī.

Dotajā darbā autore analizē automašīnu finanšu līzina līguma noteikumus [26].

Pirmajā nodaļā tiek aprakstīti līzina līguma stāšanās spēkā nepieciešamie nosacījumi. Līzina ņēmējs (Nomnieks) adresē līzina devējam (Iznomātājam) iesniegumu, kur prasa iegādāties līzina objektu saņēmēja vajadzībām.

Līzina devējs noslēdz ar uzņēmumu, kas pārdod iznomāto mantu, pirkuma-pārdevuma līgumu, kur tiek fiksēti piegādes termiņš, vieta un nosacījumi.

Otrajā nodaļā iet runa par pirmo iemaksu, maksājumiem par iznomātās mantas nomu un komisijas naudu.

Nomnieka veiktie maksājumi par iznomāto mantu tiks sadalīti pirmajā iemaksā un nomas maksājumos. Pirmā iemaksa sastāda daļu no līzina objekta vērtības, kas nodrošina Iznomātāju no zaudējumiem, kas var rasties līguma pārtraukšanas gadījumā. Piecu darba dienu laikā no Līzina līguma noslēgšanas dienas Nomniekam jāieskaita Pirmā iemaksa Iznomātāja bankas kontā.

Nomniekam jāmaksā Iznomātās mantas nomas maksājumi, līzina procenti, kā arī pievienotās vērtības nodoklis kopā ar citiem maksājumiem, kas Nomniekam jāmaksā Iznomātājam saskaņā ar Līzina līgumu un Noteikumiem (turpmāk tekstā "Maksājumi"), saskaņā ar Maksājumu grafiku, kas pievienots Līzina līgumam [1]. Nomnieks maksā

Iznomātājam maksu par darbības veikšanu, kas saistītas ar Līzingu līguma noslēgšanu Līzingu līgumā noteiktajā apmērā (“Komisijas nauda”). Nomnieks maksā Komisijas naudu kopā ar Pirmo iemaksu.

Nomniekam ir pienākums veikt līzingu maksājumus neatkarīgi no objekta stāvokļa. Gadījumā, ja līzingu ņēmējs savlaicīgi neapmaksā grāfiskā paredzētus maksājumus, nākamās apmaksas sākumā tiek dzēstas soda naudas.

Trešajā nodaļā apskata iznomātās mantas piegādi. Piecu darba dienu laikā pēc Pirmās iemaksas saņemšanas Iznomātāja kontā tiek izsniegts no Iznomātāja puses parakstītu Pieņemšanas-nodošanas aktu, kas pilnvaro Nomnieku Iznomātāja vārdā saņemt no Pārdevēja Iznomāto mantu un reģistrēt to Iznomātāja vārdā visās nepieciešamajās institūcijās.

Iznomātā manta ir piegādāta un nodota Nomniekam no pieņemšanas-nodošanas akta spēkā stāšanās brīža un no šī brīža Nomnieks kļūst tiesīgs izmantot Iznomāto mantu saskaņā ar Līzingu līgumu un Līzingu noteikumiem. No augšminētā brīža Iznomātā manta un atbildība par tās saglabāšanu tiek nodota Nomniekam kopā ar paaugstinātas bīstamības objekta īpašnieka atbildību.

Ceturtnā nodaļā ir par īpašumtiesībās uz iznomāto mantu. Iznomātājam ir īpašumtiesības uz mantu, kamēr nav noformēts īpašumtiesības pieņemšanas-nodošanas akts. Tādēļ Nomniekam nav tiesības pārdot vai ieķīlāt Iznomāto mantu vai apgrūtināt Iznomāto mantu ar jebkāda veida apgrūtinājumu.

Piektā nodaļā ir rakstīts par to, ka Nomniekam nav tiesības bez Iznomātāja iepriekšējās rakstiskas piekrišanas pārveidot Iznomāto mantu, uzstādīt palīgiekārtas, aizvietot esošās palīgiekārtas vai veikt citas darbības, kas var nelabvēlīgi ietekmēt Iznomātās mantas tehnisko stāvokli vai pēc kuru uzstādīšanas vai veikšanas būtu neiespējami atjaunot Iznomātās mantas iepriekšējo stāvokli. Pēc Iznomātāja pieprasījuma, Nomnieka pienākums ir atjaunot Iznomātās mantas iepriekšējo stāvokli uz sava rēķina.

Sestā nodaļā tiek veltīta iekārtu uzturēšanai un saglabāšanai. Nomniekam jāizmanto Iznomātā manta uzmanīgi un saprātīgi. Nomniekam jāgarantē visu nepieciešamo Iznomātās mantas uzturēšanas darbu veikšanu uz sava rēķina, lai garantētu iznomātās mantas

saglabāšanu labā stāvoklī. Visi uzturēšanas darbi jāveic Līzings līgumā norādītajās tehniskās apkopes un remonta stacijās, vai iepriekš saskaņojot ar Iznomātāju.

Iznomātājam ir tiesības jebkurā laikā pārbaudīt Iznomātās mantas uzturēšanu un stāvokli. Ja pārbaudes laikā tiek atklāta šī Līzings līguma vai šo Noteikumu pārkāpšana, Iznomātājam ir tiesības pieprasīt, lai Nomnieks atlīdzina visus ar šo pārbaudi saistītos izdevumus 5 dienu laikā no attiecīgā pieprasījuma iesniegšanas dienas.

Nomniekam ir pienākums uzglabāt ar pilnu atbildību to Iznomātās mantas tehnisko un garantijas dokumentāciju, kas ir nodota viņa glabāšanā, kā arī uzrādīt to Iznomātājam pēc tā pirmā pieprasījuma.

Septītā un astotā nodaļa apskata ierobežojumus attiecībā uz iznomātās mantas izmantošanu un Nomnieka atbildību. Nomnieks nedrīkst izvest Iznomāto mantu ārpus Latvijas Republikas robežām, izņemot gadījumus, ja Iznomātā manta ir mehāniskais transportlīdzeklis. Nomnieks nedrīkst nodot Iznomāto mantu trešās puses lietošanā bez Iznomātāja iepriekšējās rakstiskās piekrišanas.

Nomnieks ir atbildīgs pret Iznomātāju un trešajām personām par bojājumiem, zaudējumiem un zaudētu peļņu saistībā ar Iznomātās mantas izmantošanu vai ekspluatāciju.

Devītajā nodaļā ir aprakstīta Iznomātās mantas apdrošināšana. Nomniekam jāapdrošina Iznomātā manta Līzings līgumā norādītajā apdrošināšanas sabiedrībā uz tādiem noteikumiem un nosacījumiem, kādus akceptē Iznomātājs līdz Līzings līguma izbeigšanai vai pārtraukšanai. Apdrošināšanas līgumā / polisē Iznomātāju jānosauc par apdrošināto personu, kam ir tiesības saņemt apdrošināšanas summas (atlīdzības).

Ja Nomnieks neiesniedz Iznomātājam Iznomātās mantas apdrošināšanas polisi, Iznomātājam ir tiesības apdrošināt Iznomāto mantu apdrošināšanas sabiedrībā uz tādiem noteikumiem un nosacījumiem, kādi ir pieņemami Iznomātājam, un pieprasīt attiecīgo izdevumu atlīdzību no Nomnieka. Nomniekam jāatlīdzina Iznomātājam visi izdevumi saistībā ar minēto apdrošināšanas līgumu noformēšanu 5 darba dienu laikā no attiecīgā pieprasījuma saņemšanas.

Nomniekam nedrīkst savas darbības vai ar savu bezdarbību pieļaut tādu apstākļu iestāšanos, kas var pārtraukt Iznomātās mantas vai iesniegto nodrošinājuma objektu apdrošināšanas līgumu darbību, vai likt konkrētajai apdrošināšanas kompānijai izmainīt apdrošināšanas noteikumus vai maksas apmērus.

Desmitā nodaļa apskata citus izdevumus un nodokļus. Nomniekam ir jāapmaksā maksājumus vai izdevumus attiecībā uz Iznomāto mantu papildus tiem maksājumiem un izdevumiem, kas ir noteikti Līzinga līgumā.

Vienpadsmitā un divpadsmitā nodaļas izskata visus punktus, kas ir saistīti ar soda naudu un atlīdzību par bojājumu, kā arī Iznomātās mantas zādzību, nolaupīšanu, sabojāšanu un iznīcināšanu. Summas, kas jāmaksā Nomniekam saskaņā ar Līzinga līgumu un šiem Noteikumiem, jāsaņem Iznomātāja bankas kontā Maksājumu grafikā noteiktajā datumā. Maksājuma aizkavēšanas gadījumā Nomniekam jāmaksā Iznomātājam soda nauda 0,2% apmērā no nesamaksātās summas par katru nokavēto dienu, sākot no Maksājuma grafikā noteiktā datuma un līdz datumam, kad Iznomātājs ir faktiski saņēmis attiecīgo summu.

Nomnieks ir atbildīgs par Iznomātās mantas saglabāšanu un ir atbildīgs par tās zādzību, nolaupīšanu, sabojāšanu vai iznīcināšanu. Nomniekam 24 st. laikā jāpaziņo Iznomātājam un apdrošinātājiem par Iznomātās mantas zādzību, sabojāšanu vai iznīcināšanu.

Nomnieks iesniedz apdrošināšanas sabiedrībai paziņojumu par apdrošināšanas gadījuma iestāšanos un lūdz izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību.

Ja Iznomātā manta ir sabojāta, Nomniekam jāatjauno Iznomātās mantas normālais stāvoklis uz sava rēķina cik ātri vien iespējams.

Nomniekam nav tiesības pieprasīt Iznomātās mantas aizvietošanu ar līdzīgu Iznomāto mantu vai samazināt Nomas maksājumu apmēru uz laika periodu, kamēr tiek atjaunots Iznomātās mantas stāvoklis.

Trīspadsmitā nodaļa ir saistīta ar Nomnieka pārstāvību un garantijām. Visi dokumenti un informācija par Nomnieka darbību un finansiālo stāvokli, kurus Nomnieks ir iesniedzis vai iesniegs Iznomātājam, ir pareizi un nav maldinoši un tie sniedz patiesu aprakstu par Nomnieka finansiālo stāvokli.

Četrpadsmitā nodaļa ir par Līguma pārtraukšanas un zaudējumu atlīdzināšanas iespējām. Tajā parasti tiek aprakstīti gadījumi, kad Iznomātājam ir tiesības pārtraukt Līzings līgumu un pārņemt Iznomāto mantu savā īpašumā. Piemēram, ja Nomnieks nokavē summas, kas maksājamas saskaņā ar Līzings līgumu un šiem Noteikumiem, samaksu vairāk kā piecpadsmit dienasm, tad līzings devējam ir tiesības pārtraukt līgumu vienpusējā kārtībā, un citi.

3.3. Līzings aprēķins un to ietekmējošie faktori

Izvēloties līzings piedāvājumu, jāņem vērā vairāki faktori, kas līzings termiņa laikā ietekmēs patērētāja budžetu un ar līzings izmantošanu saistītās izmaksas [20]. Būtiskākie faktori ir:

1) Gada procentu likme. Galvenais kritērijs, izmantojot līzingu, tāpat kā naudas aizdevumu, ir gada procentu likme. Gada procentu likme ir arī svarīgākais rādītājs, pēc kura var salīdzināt dažādus kredīta piedāvājumus. Gada procentu likme tiek noteikta procentos no preces cenas neatmaksātās daļas (atlikušās summas).

Runājot par gada procentu likmi, ir jāsaprot, ka tās aprēķināšana nenozīmē, ka kredīta devējs nevar prasīt tādus procentus, kādus vēlas. Tas tikai nozīmē, ka, lai patērētājs labāk varētu salīdzināt divus kredītēšanas piedāvājumus, kredīta devējiem gada procentu likme jāaprēķina pēc vienotas metodikas. Kāpēc un ko tas dod?

Ieejot dažādos veikalos, var novērot, ka tiek sniegta informācija par dažādām kredīta iespējām - 13%, 14%, 20% utt. Visticamāk, ka šādā situācijā patērētājs, daudz nedomādams un nosacījumu nepētīdams, izvēlēsies to piedāvājumu, kas paredz mazākus procentus - tātad 13%. Tomēr, ja gada procentu likme netiek rēķināta pēc vienotas metodikas, tad šos lielumus nekādi nav iespējams salīdzināt, neveicot speciālus matemātiskus aprēķinus. Iespējama ir pat tāda vienkārša atšķirība, ka vienā veikalā tiek norādīta procentu maksa mēnesī, bet otrā veikalā - gadā.

Vēl viena no populārākajām atšķirībām ir tā, ka vienā vietā dod līzingu ar šādiem procentiem atlikušajai summai, citā - visai preces cenai. Atšķirības ir milzīgas, un ir bijuši gadījumi, kad rezultātā, aprēķinot gada procentu likumi pēc vienotās metodikas, iznāk, ka patērētājs maksā

ap 70% gadā par līzings izmantošanu. Jādomā, ka patērētājs nekad šo piedāvājumu nebūtu izvēlēties, ja būtu pienācīgi informēts par gada procentu likmi.

Tādēļ patērētājam jāatceras, ka, lai nostiprinātu patērētāju tiesību aizsardzību, izvēloties līzings piedāvājumus, normatīvajos aktos noteikts, ka līzings devēja pienākums ir uzrādīt īsto cenu - gada procentu likmi, ko viņš prasa par naudas izmantošanu.

2) Līzings termiņš un sākotnējā iemaksa. Patērētājs ir ieinteresēts, lai kārtējo maksājumu slodze par līzings pakalpojumu izmantošanu būtu "pa kabatai", un tādēļ viņš vēlas pēc iespējas samazināt maksājumu apmēru katrā maksāšanas reizē. Minēto apsvērumu dēļ patērētājam interesantāki un pievilcīgāki vienmēr liekas līzings piedāvājumi, kuros dots garāks līzings termiņš un noteikta mazāka sākotnējās iemaksas summa. Tomēr ne vienmēr garāks līzings termiņš un mazāka sākotnējās iemaksas summa ir izdevīga patērētājam.

Patērētājam jāņem vērā, ka, nosakot mazāku sākotnējās iemaksas summu un garāku līzings termiņu, līzings devējs uzņemas papildu risku, kuru viņš var censties vienā vai otrā veidā kompensēt uz patērētāja rēķina (piemēram, nosakot augstāku cenu par naudas izmantošanu). Patērētājam jāatceras arī, ka, jo ilgāk viņš izmanto līzings devēja naudu, kas ieguldīta preces iegādē, jo vairāk par to būs jāmaksā pat tad, ja līzings devējs nemēģinās papildu risku kaut kādā veidā kompensēt uz patērētāja rēķina.

Tādēļ patērētājam jāatceras, ka, pirms izšķirties par vienu vai otru līzings piedāvājumu, rūpīgi jāapsver:

- vai līzings termiņš nav par īsu un vai tādēļ katrā maksāšanas reizē maksājamā summa nebūs apgrūtinoša viņa budžetam;
- vai līzings termiņš nav par garu un vai tādēļ pārāk netiek sadārdzināta viņa iegādātā prece.

3) Līzings maksājumi. Gatavojot līzings darījuma projektu, līzings devējs un līzings ņēmējs vienojās par visiem līzings maksājumiem visā līzings līguma darbības termiņā.

Līzings maksājums finanšu līzings gadījumā ir periodisks maksājums, kurš sastāv no:

- maksas par līzings objekta lietošanu vai amortizāciju;
- maksas par izmantotajiem resursiem;
- komisijas naudas;
- maksas par līzings devēja papildus pakalpojumiem [26].

Pēc maksājumu formas izšķir:

- naudas - maksājumi tiek veikti naudas formā;
- kompensācijas - līzinga maksājumi tiek veikti kompensācijas veidā ar precēm, kuras tiek ražotas ar līzinga priekšmeta palīdzību, vai arī sniedzot līzinga devējam kādu citu pakalpojumu;
- jauktie - reizē ar naudas maksājumiem tiek veikta arī preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana.

Pēc aprēķina metodes:

1. fiksētie - līzinga maksājumi ietver līzinga priekšmeta vērtības amortizācijas atskaitījumus, maksu par aizņemto līdzekļu izmantošanu, komisijas maksu līzinga devējam, maksu par papildus pakalpojumu sniegšanu;
2. ar avansu - īpašuma izmantotājs maksā līzinga devējam avansu tādā apmērā, kādā tas ir fiksēts līguma parakstīšanas brīdī, bet atlikusī summa tiek samaksāta nododot iekārtu ekspluatācijā;
3. nenoteiktie maksājumu summa tiek noteikta procenta veidā un ir fiksēta līgumā. Šo procentu parasti rēķina no realizētās produkcijas apjoma, kuru ražo uz līzinga priekšmeta, peļņas daudzuma ko iegūst no šās produkcijas realizācijas utt.

Pēc periodiskuma:

1. vienreizējie - šādus maksājumus realizē, ja līzinga līgumā ir paredzēti arī avansa maksājumi;
2. periodiskie - maksājumi tiek veikti stingri saskaņā ar līgumā noteikto grafiku.

Pēc maksājuma veida:

1. vienādās daļās - maksājumi tiek veikti vienādās daļās un regulāri;
2. maksājumu apmērs palielinās, ja ražošana un produkcijas noiets tiek palielināti pakāpeniski, tad maksājumu summas arī palielinās pakāpeniski;
3. maksājumu apmērs samazinās, šādu maksājuma veidu izmanto parasti līzinga ņēmēji ar stabilu finansiālo stāvokli, kuri cenšas jau līguma termiņa sākumā nokārtot visus maksājumus par līzinga priekšmetu.

Līzings procentu likmi nosaka attiecīgā kredītinstitūcija savu pilnvaru ietvaros. Līzings maksājumu aprēķināšanas kārtība ir analoga kā izsniedzot kredītu, un līzings procentu maksājumi tiek aprēķināti no neatmaksātās līzings priekšmeta izpirkuma maksas daļas.

Maksājumu aprēķināšana pēc anuitātes formulas [20]:

$$R = K \frac{r n (r - 1)}{r^n - 1}, \quad (3.1.)$$

kur R - viens maksājums;
 K - iekārtu bilances vērtība;
 $r = (p/100 + 1)$, kur p - līzings procenti;
 n - līzings līguma termiņš.

Piemērs: ražošanas uzņēmums iegādājās līzings jaunu automašīnu. Tās bilances vērtība ir 15000 eiro. Līzings termiņš ir 3 gadi, bet procentu likme ir 5 % gadā. Izrēķinām vienu maksājumu:

$$r = (5/100 + 1) = 1.05 ;$$

$$R = 15000 \frac{1.05^3 * (1.05 - 1)}{1.05^3 - 1} = 15000 \frac{0.157}{2.150} = 1095.35 \text{ eiro}$$

Maksu par līzings objekta lietošanu aprēķina sekojoši:

$$M = K/n, \quad (3.2.)$$

kur M - maksa par lietošanu;
 K - iekārtu bilances vērtība;
 n - līzings līguma termiņš;

Piemērs: izmantosim skaitliskos datus no iepriekšējā piemēra. Izrēķinām maksu par automašīnu lietošanu:

$$M = 15000/3 = 5000 \text{ eiro}$$

tai skaitā, maksā par lietošanu iekļauj amortizāciju:

$$A = K \times N/n, \quad (3.3.)$$

kur A - līzings objekta amortizācija;

N - amortizācijas norma pilnai atjaunošanai.

Piemērs: pieņemsim, ka amortizācijas norma pilnai automašīnas atjaunošanai:

$$A = 15000 * 0.4/3 = 1999.99 \text{ eiro.}$$

Pirms pieņemt lēmumu par to, vai līzings izmantošana ir izdevīga, ir kārtīgi jāizvērtina maksa par līzings objekta lietošanu, līzings objekta amortizāciju, un jānoteic cik lielā mērā tas ir apgrūtināši uzņēmuma budžetam.

Līzings maksājumi varbūt ikmēneša vai ikceturkšņa - to nosaka līzings devējs vienojoties ar līzingsņēmēju. Tas atkarīgs no līzingsņēmēja uzņēmējdarbības veida un tirgus situācijas. Atsevišķos gadījumos var piemērot arī atliktos maksājumus.

Līzingslīgumā paredzētie maksājumi līzingsņēmējam jāveic līgumā norādītajā datumā. Ja līzingsņēmējs neveic maksājumus saskaņā ar grafiku, banka rēķina līgumsodu atbilstoši līguma nosacījumiem.

4) Apdrošināšana. Viens no līzingsnoformēšanas noteikumiem ir līzingspriekšmeta, t.i., preces, apdrošināšana pret visiem riskiem. Patērētājam, kas izmanto līzingspakalpojumus, apdrošināšana, protams, ir papildu izdevumi. Gadās, ka salīdzinoši zemo cenu (gada procenta likmi) par naudas izmantošanu līzings devējs kompensē, piemēram, ar obligātu prasību apdrošināt izvēlēto preci vienā noteiktā apdrošināšanas firmā, kurā ir paaugstināti maksājumi. Bet šis apdrošināšanas firmas īpašnieki vienlaicīgi izrādās arī patērētāja izvēlētajā līzingsfirmas īpašnieki. Dažkārt tiek izvirzīta prasība iemaksāt tā sauktos drošības depozītus vai citas patērētājam obligāti izpildāmas prasības, ja viņš vēlas izmantot attiecīgās līzingsfirmas pakalpojumus. Līdzās gada procenta likmes slēpšanai aiz "sadārdzinājuma koeficienta" vai citiem koeficientiem speciālu nosacījumu ieviešana ir vēl viens paņēmieni, kā līzings devēji slēpj patieso cenu par naudas izmantošanu. Tādēļ patērētājam jāatceras, ka, izvēloties piemērotāko līzings piedāvājumu, nepieciešams pārlicināties, vai līzings saņemšanas nosacījumos nav ietverti tādi nosacījumi, kas paredz kādu konkrētu firmu (banku, apdrošināšanas, tirdzniecības) pakalpojuma izmantošanu vai citi obligāti izpildāmi nosacījumi.

3.4. Līzinga aprēķins

Šajā praktiskajā nodaļā tiek izskatīti daži automašīnas iegādes piemēri, izmantojot līzinga pakalpojumus; tiek salīdzināti līzinga nosacījumi, izmaksas dažās līzinga kompānijās un nobeigumā izdarīti secinājumi par to, kādi faktori ietekmē cilvēku lēmumu, izvēloties līzinga kompāniju.

Sākumā apskatīsim gada procentu likmos aprēķinu, lietojot metodi, kas noteikta Ministru kabineta 1999. gada 13. jūlija noteikumos Nr. 257 "Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu". Diemžēl gada procentu likmes aprēķināšana nav vienkārša.

Aprēķinot gada procenta likmi vai sākotnējo gada procenta likmi, ņem vērā **visas izmaksas, kas patērētājam jāmaksā par kredīta izmantošanu**, izņemot:

- maksu par kreditēšanas līgumā noteikto patērētāja saistību neizpildi;
- maksu (izņemot preces cenu), ko patērētājs maksā, iegādājoties preci;
- maksu par naudas līdzekļu pārskaitījumu (naudas līdzekļu pārskaitīšanas apkalpošanas maksa);
- maksu par kontu, kas paredzēts ar kredītu saistīto maksājumu saņemšanai, uzturēšanu;
- maksu par apdrošināšanu vai garantijām, izņemot īpašu apdrošināšanu, kas paredzēta, lai nodrošinātu kredīta devējam maksājumus patērētāja nāves, invaliditātes, slimības vai bezdarba gadījumā.

Gada procentu likmes aprēķināšana [20]:

(3.4.)

$$\sum_{k=1}^{k=m} \frac{A_k}{(1+i)^t * k} = \sum_{k'=1}^{k'=m} \frac{A_{k'}}{(1+i)^t * k'}$$

kur:

k - aizdevumu skaits

k' - atmaksas vai izmaksu maksājuma skaits

A_k - aizdevuma k summa

A_k - atmaksas k summa

m - pēdējais aizdevums

m' - pēdējais atmaksas vai izmaksu maksājums

t_k - laika intervāls, kas izteikts gados un gada daļās, starp aizdevumu Nr.1 un Nr.2 līdz Nr.m

t_k' - laika intervāls, kas izteikts gados un gada daļās, starp aizdevumu Nr.1 izmaksu maksājumu no nr.2 līdz Nr.m'

i - gada procentu likme, kuru var aprēķināt, ja pārējie lielumi ir zināmi

1) Piemērs: tiek aizdoti Ls 1000. Kopējās kredīta izmaksas ir Ls 1200. Kredīts tiek atmaksāts pusotra gada laikā no aizdevuma dienas. Ir jāaprēķina pārmaksa %.

Laika periods:

$$1.5 * 365 = 547.5 \text{ dienām};$$

$$1.5 * 52 = 78 \text{ nedēļām};$$

$$1.5 * 12 = 18 \text{ mēnešiem}.$$

$$A_k = 1000$$

$$A'_k = 1200$$

$$t_k = 1.5 \text{ jeb } \frac{547.5}{365} = \frac{78}{52} = \frac{18}{12}$$

Vienādojums ir:

$$1000 = \frac{1200}{(1+i)^{\frac{547.5}{365}}} = \frac{1200}{(1+i)^{\frac{78}{52}}} = \frac{1200}{(1+i)^{\frac{18}{12}}}$$

$$\text{vai arī: } (1+i)^{1.5} = 1.2$$

$$1+i = 1.129243$$

$$i = 0.129243$$

Šis lielums tiek noapaļots līdz 12.92 %.

2) Piemērs: pieņemsim, dzīvo divas sievietes ar atšķirīgu izglītību, atšķirīgām profesijām un ienākumiem, bet viņas apvieno vēlme iegādāties mašīnu līzingā.

Pirmo sievieti sauc Amanda. Viņai ir 33 gadi, neprecējusies. Viņa ir pabeigusi augstāko izglītību. Amanda strādā par žurnalisti. Viņai ir darba pieredze vairākos žurnālos. Amanda nopelna vidējie 650 latī mēnesī. Viņai nav nekādu kredītsaistību. Otra sieviete ir Laura. Viņai ir 34 gadi. Laura ir šķīrusies, viņai ir viens bērns. Laura ir advokatu biroja līdzīpašniece un viņas vidējie ienākumi 1500 latī. Laurai ir paņemts hipotekārais kredīts bankā un ikmēneša maksājumi sastāda 150 latus. Viņas ir tik dažādas, bet viņu sapnis ir BMW 316i (4 cilindru sk./vārsti 4/4, dzinēja tilpums (ce) 1796, jauda kW (zs) 85/115). Tās cena ir 23 700,00 eiro (ar 18% PVN).

Pirms izvēlēties kādu no kompānijām sievietes nolēma salīdzināt dažu pazīstamāko līzinga kompāniju piedāvājumus un tad izvērtēt, kura no tām ir visizdevīgāka:

3.1. tabula. Hansa līzings un SEB Unilīzings nosacījumi

1. Hansa Līzings	2. SEB Unilīzings
<ul style="list-style-type: none">▪ Kredīta summa 80% no automašīnas vērtības;▪ Termiņš no 3 mēnešiem līdz 5 gadiem;▪ Procentu likme (EUR) 7%▪ Komisija 1.0% no līzinga objekta vērtības	<ul style="list-style-type: none">▪ Pirmā iemaksa: 20% no automašīnas vērtības;▪ Termiņš no 6 mēnešiem līdz 5 gdiem;▪ Procentu likme (EUR) 8%▪ Komisija 1.5% no līzinga objekta vērtības

Tātad automašīnas kopējā vērtība ir 23700 eiro.

Pirmā iemaksa no nomnieka līdzekļiem ir 20 %. Tā ir vienāda abās kompānijās. Izrēķināsim līzinga maksājumus, kas jāmaksā klientiem, izvēlēloties *Hansa Līzinga* pakalpojumus.

Pirmā iemaksa = 20% no 23700 = 4740 eiro

Automašīnas atmaksājamā vērtība ir

P = 23700 – 4740 = 18960 eiro

Maksājuma laiks ir 36 mēneši (n = 36).

Procentu likme ir 0.58% mēnesī (i = 0.058).

Komisijas atlīdzība ir 1%. Komisijas atlīdzību nomnieks maksā kopā ar avansu no paša līdzekļiem. Tā sastāda:

$23700 * 0.011 = 260.7$ eiro

Ja lieto aprēķinu sistēmu ar vienādām izmaksām, kas paredz pilno vērtības atlīdzinājumu līzinga laikā, segšanas maksājumu periodu aprēķina pēc formulas:

$$C = P \frac{i * (1 + i)^n}{(1 + i)^n - 1} \quad (3.5.)$$

kur **P** – automašīnas atmaksājamā vērtība,

i – ikmēneša procenti,

n – līguma laiks mēnešos.

$$C = \frac{18960 * 0.058 * (1 + 0.058)^{36}}{(1 + 0.058)^{36} - 1} = 683.18$$

Līzinga maksājumi kopā = 683.18 * 36 = 24594.48 eiro

tai skaitā:

18960 Eur – automobiļa atmaksājamās vērtības segšana,

5634.48 Eur – līzinga procenti.

Izskatīsim nākamo piemēru. Tiek izvēlēta *SEB Unilīzings* kompānija.

Pirmā iemaksa = 20% no 23700 = 4740 eiro

Automašīnas atmaksājamā vērtība ir

P = 23700 – 4740 = 18960 eiro

Maksājuma laiks ir 36 mēneši (n = 36).

Procentu likme ir 0.7% mēnesī (i = 0.07).

Komisijas atlīdzība ir 1.5%. Komisijas atlīdzību nomnieks maksā kopā ar avansu no paša līdzekļiem. Tā sastāda:

$$23700 * 0.015 = 355.5 \text{ eiro}$$

$$C = \frac{18960 * 0.07 * (1+0.07)^{36}}{(1+0.07)^{36} - 1} = 797.56$$

Līzings maksājumi kopā = 797.56 * 36 = 28712.16 eiro

tai skaitā:

18960 eiro – automobiļa atmaksājamās vērtības segšana,
9752.16 eiro – līzings procenti.

Aprēķināti rezultāti tiek apkopoti tabulā:

3.2.tabula. Rezultātu apkopojums.

	Hansa Līzings	SEB Unilīzings
Pirmā iemaksa	18960 EUR	18960 EUR
% kopā	5634.48 EUR	9752.16 EUR
Kopā	24594.48 EUR	28712.16 EUR
Komisija	260.7 EUR	355.5 EUR
Kopā	24855.18 EUR	29067.66 EUR

Līzings nosacījumi ir visai vienādi atšķirīgās kompānijās, bet atšķiras izmaksas, kas ir saistītas ar līzings pakalpojuma izmantošanu. Pēc rezultātiem tabulā (skat. 3.2. tabula) ir redzams, kā pirmās iemaksas apmērs ir vienāds abās kompānijās. Tā kā procentu likmes ir atšķirīgas, tad arī kopējās procentu summas, kas jāsamaksā pa visu līzings periodu krietni atšķiras: *Hansa Līzingsam* sanāk mazāki procenti. Būtiski atšķiras arī komisijas, kuras tiek maksātas par dokumentu noformēšanu. Šeit arī *Hansa Līzingsam* ir izdevīgākās komisijas. Līdz ar to *SEB Unilīzingsam* kopējā pārmaksa ir lielāka nekā *Hansa Līzingsā*.

Tātad var secināt kādi faktori ietekmē cilvēku lēmumu, izvēloties līzinga kompāniju.

Vispirms tā ir priekšapmaksā - cik lielu summu var iedot līzinga kompānija, cik jāmaksā pašiem.

Otrkārt, kādu procentu likmi piedāvā līzinga kompānija - jo zemāka, jo tā ir pievilcīgāka klientiem.

Treškārt, izvēloties līzinga sabiedrību, komisijas maksa spēlē svarīgu lomu. Mazāka komisijas maksa mudina klientus pieņemt pozitīvus lēmumus par līzinga pakalpojuma izmantošanu.

Ceturkārt, tiek skatīts līzinga termiņš. Gadījumā, kad klientus interesē, lai ikmēneša maksājumi būtu mazāki, tad protams pēc iespējas ilgāks atmaksas termiņš būtu pievilcīgāks.

Pietkārt, līzinga ņēmējs pievērš uzmanību kādus apdrošināšanas nosacījumus izvirza līzinga sabiedrība, vai var izvēlēties jebkuru apdrošināšanas kompāniju, vai var izmantot tikai noteikto kompāniju pakalpojumus, ar ko sadarbojas līzinga kompānija.

Sestkārt, uzņēmuma reputācija būtiski ietekmē klienta izvēli. Ļoti svarīgu lomu spēlē kompānijas "seja": cik tā ir pazīstama, droša un atsaucīga pret klientu.

Tomēr izvēloties līzinga kompāniju, līzinga ņēmēji nereti, pieļaujot dažas kļūdas, pieņem, nevisai izdevīgus piedāvājumus. Parasti līzinga tirgū piedāvā savus pakalpojumus dažas līzinga sabiedrības. Tāpēc izvēloties līzinga kompāniju, būtu pareizi paaugstināt par dažādu līzinga kompāniju piedāvājumiem. Bet daudzi līzinga ņēmēji izvēlas to līzinga kompāniju, kurā viņiem ir bankas konts. Viņi cer saņemt īpašu piedāvājumu, kā pastāvīgajiem klientiem. Īstenībā ļoti retos gadījumos līzinga kompānijas piedāvā īpašus nosacījumus, arī ja persona ir tās pašas bankas klients.

Tas ir diezgan riskanti, izvēloties līzinga kompāniju, paļauties tikai uz līzinga objekta pārdevēja ieteikumiem. Auto pārdevējs nav finanšu eksperts. Pārdevēji parasti nezina, kura līzinga sabiedrība konkrētajam klientam un tā vajadzībām ir izdevīgāka. Pat ja pārdevējs būs piedāvājis labāko risinājumu, automašīnas pirkums ir pietiekami nopietns, lai konsultētos ar profesionāļiem arī finanšu jautājumos. Ir dzirdēts daudz stāstu par klientiem, kuri ir saņēmuši

augstas procentu likmes vai neizdevīgus noteikumus, tikai tāpēc, ka akli paklausījuši pārdevējam, draugiem vai reklāmu saukļiem.

Daži līzings ņēmēji, ņemot līzingu atkal, izvēlas jau esošo līzings kompāniju. No vienas puses viņi jau sadarbojas ar doto kompāniju, izmantojot tās pakalpojumus vēlreiz, līzings ņēmēji var saņemt kādus papildus atvieglojumus vai īpašus nosacījumus. Bet no otras puses, iespējams, ka pašreizējā līzings kompānija nepiedāvā visizdevīgākos nosacījumus. Vai arī līzings devējs, zinot, ka klients neies uz citu kompāniju, var piešķirt ne vienmēr izdevīgākos noteikumus – ir dzirdēts, ka esošajiem klientiem piešķir pat sliktākus noteikumus nekā jaunajiem klientiem. Tomēr vajag uzzināt, kādus noteikumus piedāvā konkurenti. Tirgus nosacījumi varbūt jau ir mainījušies kopš pēdējā līguma parakstīšanas.

Par nopietnu kļūdu tiek uzskatīts tāds gadījums, kad līzings ņēmējs paraksta līgumu, neiepazīstas ar to. Līguma noteikumi ir jāizlasa un jāvaicā līzings menedžerim par visiem neskaidrajiem punktiem. Nekādā gadījumā nedrīkst uzticēties kompānijai, kas nevēlas atsūtīt līzings līguma tekstu pirms tā parakstīšanas.

Bieži potenciālie līzings ņēmēji, zvanot uz līzings sabiedrību un vaicājot par noteikumiem, vispārīgu atbildi uztver kā konkrētu piedāvājumu. Piezvanot uz līzings sabiedrību un jautājot par līzings sabiedrību, parasti var dzirdēt standarta frāzes. Kad persona būs ieradies uz līguma parakstīšanu, menedžeri atradīs iemeslus, lai nepiešķirtu klientam izdevīgākos nosacījumus. Tā kā klientam vairs nebūs vēlēšanās apmeklēt citas līzings kompānijas, tas pieņems piedāvātos – neizdevīgos noteikumus.

Daži klienti pieļauj tādu kļūdu, ka meklē transporta līdzekli (automašīnu), nezinot vai līzings sabiedrība piešķirs finansējumu tā iegādei. Zinot, ka finansējums ir garantēts, pircējs varēs nepiespiestāk runāt ar pārdevēju un arī pārdevējs runās nepiespiestāk, ja zinās, ka klients jebkurā brīdī līgumu var parakstīt.

Pirms izvēlēties līzings kompāniju, ir rūpīgi jāiepazīstas ar līzings kompāniju. Daudzi klienti ir tik priecīgi vai nobijušies, saņemot akceptu no līzings kompānijas, ka piemirst precizēt, kādi tad īsti ir nosacījumi – kāda ir komisijas maksa, soda nauda par pirmstermiņa līguma pārtraukšanu, procentu likme, grafika veids un citi būtiski nosacījumi.

Līzinga kompānijas piedāvā dažādus mārketinga trikus kā savu piedāvājumu padarīt pievilcīgāku par konkurentu piedāvājumiem. Bieži šie izvēlētie līdzekļi ir klientu maldināšana. Divi izplatītākie klientu maldināšanas veidi ir:

- procentu likmes aizstāšana ar speciāliem termiņiem, neatspoguļo patiesās izmaksas;
- īpašu noteikumu pielietošana, piemēram, apdrošināties tikai pie līzinga devēja norādītās kompānijas, uzglabāt naudas līdzekļus kādā konkrētā bankā, maksāt par kredīta uzraudzību, iegādāties objektu no līzinga kompānijas norādītā devēja u.c.

Bieži sastopams, ka līzinga ņēmēji neizprot atšķirības starp dažādiem termiņiem un kļūdaini salīdzina fiksētu procentu likmi ar mainīgu procentu likmi.

Procentu likmes dažādās valūtās ir dažādas, piemēram, latu vidējā likme ir 8%, eiro - 6%. Taču ne vienmēr zemāka procentu likme ir izdevīgākā. Bet klienti bieži izvēlas valūtu, kurai ir zemākā procentu likme. Labāk būtu izvēlēties līguma valūtu, kurā līzinga ņēmējam ir ienākumi, viņam būs stabili ikmēneša maksājumi un viņš varēs precīzi prognozēt savus izdevumus [6].

Secinājumi un priekšlikumi

Diplomdarba izstrādāšanas gaitā, apkopojot, izpētot, un izanalizējot izklāstītos faktus par Latvijas līzinga attīstības pakāpi un attīstības tendencēm, autore secina:

1. Līzings jāsaprot kā uzņēmējdarbības veids, kas vērsts uz brīvo vai piesaistīto finanšu līdzekļu investēšanu mantā uz laiku, ko iegādājas fizisku un juridisku personu vajadzībām pēc viņu lūguma un nodod tām lietošanā uz noteiktu laiku atbilstoši noslēgtam līgumam. Otrs raksturojums balstās uz īpašuma attiecībām. Līzīngā īpašuma tiesības uz objektu saglabā līzinga devējs, bet līzinga ņēmējs tās saņem tikai uz laiku, tas ir, īpašuma tiesības tiek nošķirtas no tiesībām pārvaldīt. Par šīm tiesībām līzinga ņēmējs maksā līzinga kompānijai noteiktu naudas summu – līzinga maksājumus, kuru apmērs un grafiks tiek noteikts divpusējā līzinga līgumā.
2. Līzinga darījumu attīstības vēstures pētījumi pasaules valstīs apliecina līzinga neapšaubāmo nozīmi valstu un uzņēmumu ekonomisko krīžu pārvarēšanā, kā arī efektīva un ienesīga darba īstenošanā, atjaunojot pamatkapitālu, izmantojot jauno tehnoloģiju iespējas ar jauna, progresīva aprīkojuma palīdzību.
3. Operatīvā līzinga līgumi tiek slēgti uz laika periodu, kas ir īsāks par objekta pilnas amortizācijas termiņu, pēc līguma termiņa nobeigšanās līzinga objekts tiek atgriezts līzinga devējam, vai tiek pagarināts līguma termiņš.
4. Finanšu līzings ir tāds nomas darījums, pēc kura noslēgšanas visā līguma darbības laikā nomnieks izmaksā iznomātajam visu nomājamā īpašuma vērtību (pilnu amortizācijas vērtību). Līzinga ņēmējs par līzinga objekta īpašnieku kļūst tikai tajā gadījumā, ja, izpildot līgumā paredzētos nosacījumus, ir izpircis to no līzinga sabiedrības.
5. Atšķirībā no bankas kredīta līzinga līguma darbības laikā automašīna vai ražošanas iekārta tiek reģistrēta uz līzinga devēja vārda un pāriet lietotāja īpašumā tikai pēc visa parāda samaksāšanas.
6. Līzinga produkts ir riskantāks nekā bankas kredīta produkts, tas ietekmē procentu likmi. Jo likvīdāks pamatlīdzeklis, jo likme ir zemāka, jo nedrošāks klients, jo likme augstāka.
7. 1994. gadā tika izveidota *Latvijas Līzinga asociācija*, kura reģistrēta LRUR 1994.gada 04.martā kā *Latvijas Nacionālā līzinga devēju asociācija*. Tā ir neatkarīga, tautsaimniecības attīstību veicinoša sabiedriska organizācija. 6 uzskaitītie asociācijas biedri („*Hanza Līzings*”, „*Unilīzings*”, „*Nordea Finance Latvia*”, „*Hipolīzings*”,

„HVB Leasing” un „DnB NORD līzings”) reizē ir arī aktīvākās līzina devēju organizācijas Latvijā, kaut gan kopumā Latvijā pašlaik darbojas vairāk nekā 20 līzina devēju organizācijas.

8. Tika noskaidrots, ka pēdējo gadu laikā par būtisku pastāvošās situācijas uzlabošanu iespēju Latvijā kļūst līzina attīstība, kas, finansējot investīcijas un saglabājot uzņēmumam finanšu likviditāti, rada iespējas ātrāk nomainīt novecojošo tehniku un atjaunot ražošanu. Manuprāt, tas ir svarīgākais faktors no līzina ņēmēja puses. Savukārt no līzina devēja puses līzings ir papildus finansēšanas instruments, it īpaši bankām un investīciju firmām. Pie tam līzina finansēšana ir saistīta ar zemāku riska pakāpi nekā bankas kreditēšana. Bet objekta ražotājam konkurences apstākļos palielinās iespēja realizēt saražoto produkciju.
9. Līzina kompāniju līzina portfeļa pieaugums liecina par to, ka aug iedzīvotāju daļa, kas sava patēriņa finansēšanai izvēlas ņemt preces līzīgā, nevis krāt nepieciešamo summu ilgu laika periodu.
10. Šobrīd Latvijas finanšu institūcijās ir pietiekoši daudz pieejamu finanšu resursu, tādēļ līzīgam, kā relatīvi drošākam veidam (no juridiskā aspekta), ir visas iespējas attīstīties. Pateicoties līzina kompāniju aktivitātēm, tajā skaitā līzina kompāniju aktīva sadarbība ar preču pārdevējiem un pakalpojumu sniedzējiem dod papildus labumu līzina ņēmējiem, padarot līzina saņemšanas procedūru arvien vieglāku un ātrāku.
11. Analizējot dažu līzina kompāniju līzina portfeļa termiņstruktūras dinamiku var secināt, ka līzings kļūst jaunāks. Cilvēki izvēlas īsāka termiņa līzina darījumus. Kļūstot populārākam operatīvajam līzīgam, cilvēkiem ir iespēja plānot 2–3 gadu termiņā.
AS *Hansa Līzings* līzina portfeļā 2005. gadā darījumi ar termiņu no 1 līdz 3 gadiem sastādīja 114.6 milj. latu, bet darījumi ar lielāku termiņu sastāda tikai ap 50 milj. latiem. Ir ievērojama to īpatsvara samazināšana.
12. Situācija, kad konkurence Latvijas līzina tirgū pastiprinās, līzina devēji ir pievērsušies visupirms savu pakalpojumu kvalitatīvajiem aspektiem:
 - tiek vienkāršotas līzina formalitātes;
 - piedāvātas arvien jaunas līzina darījumu variācijas, ejot pretim attiecīgā klienta vajadzībām;
 - piedāvāto pakalpojumu klāsts ir paplašinājies: parādījušies ir operatīvais līzings, pilna servisa līzings, atgriezeniskais līzings, nekustamā īpašuma līzings un faktoringa,

kas atšķiras ne tikai ar iespējamajiem līzina objektiem, bet arī dažādām saturiskām niansēm.

13. Latvijā līzina pirkumus kavē nestabilie iedzīvotāju ienākumi un „algas aploksnēs”, ko nevar apliecināt, kā arī diezgan dārga apdrošināšanas sistēma.
14. VID prasības līzina kompānijām sniegt ziņas par klientiem varētu negatīvi ietekmēt līzina tirgu. Jo klienti arvien vairāk sāka uzticēties līzina kompānijām, un VID aktivitāte var apdraudēt šo situāciju. Jo saņemot līzingu ir jāiesniedz izziņa par saviem ienākumiem, un VID uzskata, kā tādā veidā izdosies atklāt gadījumus, kad faktiskie ieņēmumi tiek slēpti no valsts un algas maksātas „aploksnēs”. Piemēram, bankas šādā gadījumā var droši atsaukties uz Kredītiestāžu likumu, kur ir atrunāti gadījumi, kuros VID varētu pieprasīt sniegt informāciju par klientu kontiem un darījumiem. Bet gadījumā ar līzina sabiedrībām tāda likuma nav. Protams, pret nodokļu nemaksāšanu ir jācīnās, bet VID ir tāpat daudz līdzekļu ienākumu pārbaūžu veikšanai, nenovelot to uz līzina sabiedrības pleciem
15. Svarīga problēma Latvijā ir līzina devēja īpašumtiesību reģistrācija uz līzina objektu. Tas ir ļoti svarīgs faktors, jo līzina ņēmēja maksātspējas gadījumā līzina devējam ir jāspēj pierādīt savas īpašumtiesības uz līzina objektu, pretējā gadījumā uz līzina objektu var pretendēt arī citi kreditori.
16. Transporta iegādes brīdī automašīna tiek noreģistrēta uz līzina devēja vārda Ceļa Satiksmes Drošības Direkcijā (CSDD) un pēc līzina līguma saistību izpildes tā tiek pārreģistrēta uz līzina ņēmēja vārda. Šis process ir samērā vienkāršs un ātrs, kas neprasa daudz birokrātiskas dokumentācijas, bet galvenais neprasa lielus izdevumus (vienīgie izdevumi: tehniskās apliecības nomaiņa un transportlīdzekļa jauna uzlikšana uzskaitē). Īpašuma reģistrācija CSDD nodrošina līzina devēja īpašumtiesības, jo līzina ņēmējs (nomnieks) nevar ne pārdot transportlīdzekli bez līzina devēja atļaujas, ne izbaukt ārpus valsts robežām bez attiecīgas līzina devēja pilnvaras.
17. Būtiski samazinājies nekustamā īpašuma līzina un patēriņa kredītu darījumu apjoms. Ievērojot vispārējo nekustamā īpašuma kreditēšanas un patēriņa kredītu attīstību Latvijā, šāds samazinājums varētu tikt skaidrots ar šo atsevišķo produktu grupu optimizāciju līzina kompāniju sadarbībā ar mātes bankām.
18. Preču iegādes finansēšanai Latvijas iedzīvotāji joprojām labprātāk izmanto finanšu līzingu. Bet pēdējos gados, pateicoties līzina kompaniju operatīvā līzina popularizēšanai klientu lokā, ir ievērojams arī šī līzina veida apjoma pieaugums. Par to arī liecina LLDA apkopotu statistikas dati.

Pamatojoties uz diplomdarbā veikto analīzi var izdarīt sekojošus priekšlikumus:

1. Uzņēmumu Reģistrā (UR) jāizveido atsevišķs līzinga objektu reģistrs, tāpat kā pašlaik tas tiek darīts ar komercķīlām. Tas neļautu uzņēmumiem ieķīlāt tam nepiederošu īpašumu, jo gan komercķīlu gan līzinga objektu reģistrs būtu vienas institūcijas pārraudzībā.
2. Valsts un pašvaldību iestādes jāveicina līzinga attīstību, aktīvāk izmantojot līzinga iespējas pašu vajadzībām, piemēram, autolīzingu, sabiedriskā transporta līdzekļu līzingu un arī biroja tehnikas līzingu.
3. Saeimā jāizstrādā likums par līzingu sabiedrībām, līdzīgi Kredītiestāžu likumam, kurā varētu atrunāt gadījumus, kuros VID var pieprasīt no līzinga sabiedrībām ziņas par klientiem.
4. Kaut jauno automašīnu līzinga jomā ir vērojama strauja attīstība, tomēr Latvijā ir liela starpība starp jauno un lietoto automašīnu pārdošanas apjomiem. Pasākumu virkne likumdošanas līmenī varētu mainīt šādu situāciju un veicināt jauno automašīnu pārdošanas apjoma palielināšanu. Pirmkārt, Finanšu Ministrijai ir jānosaka ievedmuītas un akcīzes nodokļu shēmas, kas viecinātu jauno automašīnu iegādi. Otrkārt, ir jānoteic vecuma cenzu automašīnām, citādāk vecas mašīnas no citām Eiropas valstīm tiek ievestas un pārdotas Latvijā un šeit arī paliek.
5. Lai sekmētu līzinga popularizēšanu Latvijas iedzīvotāju lokā ir jāpraktizē nodokļu atlaides. Ja privātpersona iegādātos uz līzingu kādu preci un par to maksātu procentus, tad par samaksāto procentu summu privātpersonai varētu samazināt ar iedzīvotāju ienākumu nodokli apliekamo ienākumu. Nodokļu atlaides saņemšanas kārtība jāatruna likumā par līzinga darījumiem. Piemēram, privātpersona, aizpildot ienākumu deklarāciju, kā attaisnotos izdevumus uzrādot samaksātu procentu kopsummu, pievieno pielikumā līzinga maksājumu grafiku un apmaksātus čekus. Bet šāda aktivitāte ir iespējama ar valsts atbalstu un dažū valsts iestāžu sadarbību – Finanšu ministrija, VID.

IZMANTOTAS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Kredītiestāžu likums // www.likumi.lv
2. Komerckārtas likums // www.likumi.lv
3. Likums „Par pievienotās vērtības nodokli” // www.likumi.lv
4. Par Unidroit Konvenciju par starptautisko finansiālo līzingu: LR likums // www.likumi.lv
5. Latvijas Līzings Asociācijas 1999. gadā apkopotā statistikas informācija
6. Autonet // www.iauto.lv
7. Financenet// Finanšu nozares// www.financenet.lv 2007.
8. Geipele I. Līzings uzņēmējdarbībā. – Rīga: Jumava, 1999.
9. Hansabanka// www.hansabaka.lv 2007.
10. Hansalīzings// www.hansalizings.lv 2007.
11. Kokins. M., Līzings ceļ materiālo komfortu // Kapitāls, 1998. – nr.5.
12. Latvijas līzings devēju asociācija// www.ilda.lv 2006.
13. Lapšins A., Lietojiet tūlīt – maksājiet vēlāk // Mans ģipsums, 1997.-Nr. 67
14. NORD/LB// SIA NORD/LB līzings// www.nordlb.lv 2007.
15. Parex Līzings// www.parex.lv 2007.
16. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs// www.ptac.gov.lv/Pielikums.htm 2007.
17. SEB Unilīzings// www.unilizings.lv 2007.
18. Finances 2005 // Dienas Bizness pielikums
19. Komersant Baltic// 12.10.1999. un 19.02.2001.
20. Аренда и лизинг/ определение, общие понятия, бухгалтерский учёт и оформление // информационно издательский дом Филинь, 1996.
21. Кабатова Е.В. Лизинг: правовое регулирование, практика. – Москва: ИНФА-М, 1997
22. Сергеев И.В., Веретенникова И.И.. Организация и финансирование инвестиции.-Москва: Финансы и статистика, 2001.
23. Торгово – промышленная палата Российской Федерации. Лизинг как механизм развития инвестиций и предпринимательства. – Москва: ДеКА, 1999
24. Янковский К., Мухарь И. Организация инвестиционной и инновационной деятельности Санкт - Петербург: Питер, 2001.
25. Wainman David. Leasing. // London Sweet & Maxwell Ltd.-1995.
26. SIA Hansalīzings nepublicēti materiāli

Diplomdarbs „Līzings kā saimnieciskās darbības finansēšanas veids” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē Grāmatvedības institūtā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Jeļena Flankova

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: asociētā profesore Laimdota Kaire

Recenzents: docents Roberts Soms

Darbs iesniegts

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts diploma gala pārbaudījuma komisijas sēdē

prot. Nr. , vērtējums

Komisijas sekretāre: